

ANUL XVII NR. 5 (667) — 27 IANUARIE 1968

flacăra

Biblioteca Centrală
Regională
Ibundaon

PROPUNERILE CU PRIVIRE LA ORGANIZAREA JUDEȚELOR ȘI MUNICIPIILOR ÎN DISCUȚIA OAMENILOR MUNCII

Ecoul al interesului larg pe care-l suscită recente propuneri ale Comisiei centrale de partid și de stat privind organizarea județelor și municipiilor, la redacția noastră continuă să sosească scrisori și corespondențe care conțin opinii și propuneri ale cetățenilor din întreaga țară.

Publicăm și în această săptămână o parte dintre acestea.

ALEXANDRU VASILESCU, prorectorul Institutului pedagogic-Suceava:

Străvechea cetate de scaun a Moldovei păstrează cu grijă vestigiile care atestă trecutul său glorios. Anii socialismului au creat însă și o Suceavă nouă — mărturie grăitoare a strălucirii istoriei contemporane. Plaiurile sucevene au cunoscut importante prefaceri industriale și urbanistice. Între anii 1951 și 1966 dezvoltării regiunii Suceava i-au fost alocate fonduri de investiții care totalizează aproape zece miliarde lei. Cu toată valoarea incontestabilă a rezultatelor obținute pe acest tărâm, repartizarea fondurilor de investiții în diferite zone și localități nu s-a făcut totdeauna în chipul cel mai judicios. Adesea, în ceea ce privește concentrarea anumitor investiții, reședința regiunii a avut prioritate. Faptul în sine este justificat, dar numai din anumite unghiuri de vedere.

Actualele propuneri ale Comisiei centrale de partid și de stat privind județele Suceava și Botoșani înlesnesc, în mod considerabil, atât preluarea tradițiilor acestei zone geografice, cât și amplificarea lor la scara realităților socialiste. Cele două unități administrativ-teritoriale noi oferă posibilități largi de dezvoltare complexă, economică și social-culturală pe teritoriul aflat în subordinea lor. Prin eliminarea verigii intermediare — raionul — și o dată cu înfăptuirea propunerilor preconizate, județele vor fi capabile să realizeze mult mai direct și operativ legăturile

dintre sate, orașe, centre industriale, comerciale și culturale. Delimitarea rațională a celor două județe permite, de asemenea, o viziune unitară a organelor locale asupra direcției de dezvoltare dintr-un sector sau altul, dintr-o localitate sau alta. În acest fel se trasează, implicit, perspectiva utilizării încă mai judicioase decât pînă acum a fondurilor de investiții alocate de către stat.

CAROL BORA, șeful corpului de control economic-financiar al Sfatului popular al orașului Craiova:

Orașul Craiova a fost ani de-a rândul un oraș cu o tradiție statornică de centru industrial și comercial. În anii socialismului nostru a devenit cetatea locomotivelor electrice, a chimiei, a științei, un centru al industriei electrotehnice, al mașinilor agricole, al industriei alimentare etc.

În proiectul de propuneri se precizează ca viitoarele municipii, deci și orașul Craiova, să aibă plan și buget propriu, să dispună de competențe largi în conducerea treburilor de stat și obștești. Aceasta va duce implicit la rezolvarea mai operativă a problemelor economice și social-culturale, va duce la eliminarea verigilor intermediare inutile și a paralelismului în atribuții care se mai manifestă în prezent. Craiova va cunoaște deci, în viitor, o dezvoltare mai rapidă și multilaterală. Pînă la sfîrșitul cincinalului aici

se vor construi noi și puternice unități industriale, importante edificii social-culturale și edilitar-gospodărești.

Cred că într-un asemenea context ar merita analizate posibilitățile ca unele instituții economice și social-culturale care își desfășoară activitatea în raza orașului și care în prezent sînt de subordonare regională să treacă sub îndrumarea și controlul viitorului municipiu. Consider de asemenea că se poate trece la unificarea unor activități din industria locală și cooperarea meșteșugărească.

Merită să fie analizate și posibilitățile ca în Craiova să ia ființă unele licee de specialitate, în special pentru ramurile specifice orașului nostru: electrotehnică, chimie, construcții de mașini, care să creeze cadre medii tehnice la nivelul dezvoltării de perspectivă a acestor ramuri.

Aș vrea să-mi exprim și unele păreri cu privire la raza de activitate a viitorului municipiu Craiova. Astfel, ținînd seama de necesitățile orașului de a fi aprovizionat operativ cu produse agroalimentare, cred că nu ar fi lipsit de interes să se studieze posibilitatea ca actualele comune limitrofe orașului Craiova ca: Braniste, Podari, Malu Mare, Calopăr, Segarcea, Breasta, Cernele, Bucovăț, Sărbătoarea, Ișalnița, Almăju, Șimnic, Izvoru și Coșoveni să treacă în subordinea municipiului Craiova. Comunele respective au legătură directă cu orașul Craiova, unde lucrează o bună parte din locuitorii lor și unde își plasează produsele cooperativele agricole de producție din aceste sate. Mai lesnicioasă ar fi pentru locuitorii acestor comune și rezolvarea anumitor cerințe de ordin comercial.

Consider că prin trecerea acestor comune la municipiul Craiova (în prezent sînt 6 comune în subordinea orașului Craiova) s-ar rezolva și unele probleme de construcții de străzi limitrofe orașului.

Un nou lot de lingouri de aluminiu gata pentru expediție la Uzina de aluminiu-Slatina

Fotografie de S. STEINER

MARIN FILIP, președintele C.A.P. «Timpuri noi», comuna Troianul, raionul Roșiori:

Lucrez la un C.A.P. situat la o distanță de peste 100 km de București. Experiența de pînă acum ne-a arătat că multe din măsurile luate de partid și de stat pentru îmbunătățirea continuă a muncii în agricultură nu ajung întotdeauna să fie aplicate cu suficientă operativitate. Or, tocmai din acest punct de vedere cred eu că trebuie privite mai întîi propunerile Comisiei centrale de partid și de stat.

La noi, la Troianul, un om care are de rezolvat o problemă de interes obștesc sau personală trebuie să meargă azi la Roșiori de Vede, la raion, iar în anumite cazuri și la regiune, la București. Bucureștiul, cum am spus, e departe. Adesea se întîmplă să constatăm că acolo nu se cunosc prea bine condițiile noastre concrete de desfășurare a muncii, problemele specifice ale locului. În cadrul administrativ-teritorial preconizat, centrul județean se apropie mult, treptele intermediare de la raion dispar iar operativitatea aplicării unor măsuri nu are decât de câștigat, pe această bază. Iată de ce consătenii mei, și sînt sigur că nu greșesc dacă spun că toți țărani cooperatori din România, au primit cu interes propunerile privind organizarea județelor și municipiilor. Nu vreau decât să subliniez încă o dată uriașa importanță a principiului apropierii organelor județene ale partidului și statului de fiecare comună și oraș, principiu a cărui aplicare va avea rezultate pozitive în perfecționarea activității noastre.

Mă bucură și faptul că viitorul județ a cărui reședință se preconizează a fi orașul Alexandria se propune să poarte numele de Teleorman. Cuvîntul, cu adînci rădăcini în tradiția locurilor, este îndrăgît de noi, cei care, din tată în fiu, ne numim teleormăneni. Un motiv în plus pentru mine să subscriu din toată inima la propunerile privind organizarea județelor și municipiilor.

IOSIF COTEȚ, minier din Petroșeni:

Populația orașului nostru a primit cu unanimă satisfacție propunerile Comisiei centrale de partid și de stat cu privire la organizarea județelor și municipiilor. Petroșeni va deveni astfel municipiu, înglobînd încă patru localități mai de seamă din Valea Jiului: Petrila, Vulcan, Lupeni și Uricani. Toate aceste așezări sînt, după cum se știe, vechi și cunoscute centre miniere alcătuiind, în momentul de față, un lanț neîntreput, delimitat doar din punct de vedere teritorial. Caracterul lor unitar își are însă rădăcini vechi, el sporînd considerabil în anii construcției socialiste, cînd Valea Jiului, în totalitatea ei, a cunoscut o puternică dezvoltare economică și social-culturală. Importantele transformări petrepute aici în ultimele două decenii dovedesc acest lucru.

Experiența mea veche de deputat în Sfatul popular al orașului Petroșeni mă îndreptățește să consider că acordarea de largi competențe în rezolvarea problemelor economice, social-culturale și gospodărești orașelor-municipii (cu plan și buget propriu) va duce incontestabil la perfecționarea activității organelor locale. Petroșenilor — întregii văi a Jiului — le sînt astfel deschise noi perspective de progres și bunăstare — noua organizare administrativ-teritorială pe care noi o dezbatem acum constituind o cale sigură spre atingerea acestui țel.

trasee noi pe valea lotrului

În aceste zile, întinsul șantier hidroenergetic de pe Lotru este scufundat în troiene. Aici temperatura scade deseori pînă la 30 de grade sub zero. Un motiv ca ritmul activității de pe acest șantier să devină mai lent? Cîtuși de puțin.

Pînă mai ieri-alaltăieri, galeria subterană de acces la aducțiunea principală înainta către un punct imaginar — casa vanelor, lată însă că semnul de pe schițele proiectanților a fost conturat acum, aievea, de către constructori. Așadar, locul montării uriașului «robinet» al viitoarei hidrocentrale a fost trasat în stîncă.

«Acest punct ar putea fi asemuit cu un nod principal de cale ferată», opinează ing. A. Roșu, director tehnic al întreprinderii de construcții hidrotehnice (I.C.H.). Admițînd această comparație este firesc, deci, ca aici să se întretăie mai multe drumuri, în cazul de față, subpămîntene...» Interlocutorul nostru ne-a comunicat și o altă noutate: atacarea tunelului înclinat (32°— înclinație) pentru conducta forțată de aducțiune pe unde apa din lacul de acumulare va fi adusă la cota centralei subterane. Cu alte cuvinte, sub coasta înzăpezită a muntelui a început temerară asalt pentru deschiderea unei noi porțiuni a drumului luminii!

Dintre veștile ultimei săptămîni, merită a fi consemnate și cele de la suprafață: în ciuda iernii aspre, la Puru, pe malul viitoarei «mării» montane, s-a deschis șantierul pentru construcția bazei turistice și sportive, care va cuprinde hoteluri și cabane (aproximativ 2 000 de locuri). După Voineasa, Puru își pregătește, de pe acum, o așezare stabilă, bine dotată, înlesnind pătrunderea iubitorilor sporturilor de iarnă și în aceste locuri pînă nu demult greu accesibile.

Tot în aceste zile constructorii au început să-și stabilească «tabăra» (alcătuită, în perspectivă apropiată din dormitoare, cantină, complex alimentar) la fereastra Haneșului, pentru captarea și traversarea apei și muntelui cu același nume. Încremînta împărăție albă a iernii nu poate opri pulsul fierbințe al șantierului de pe Lotru.

Tudor JIANU

tragica moarte a unor molizi

— Ascultă, amice, dumneata înțelege mai greu istoria asta cu bradul, fiindcă n-ai copii mici. Trebuie să-ți spun că din cauza prezenței molidului și absenței bradului copiii mei s-au supărat foarte pe Moș Gerilă. După două zile pomul a rămas chel, o biată amintire scuturată, uscată, fără vlagă.

— Și cu ce pot eu să te ajut?

— Cu o însemnare la revista dumitale. Scrie că Moș Gerilă a avut o lipsă esențială în procurarea pomilor de iarnă, scrie că molizii au zăcut cu săpămînile în piețele bucureștene, scrie că puținii brazi care s-au livrat Bucureștiului au fost vînduți la prețuri de speulă, scrie să citească toți pădurarii, să vadă direcția comercială a Sfatului popular al Capitalei, să citească și să se mîhnească Ministerul Economiei Forestiere.

— Crezi că ministerul nu are probleme mai grele pe capul dumisale?

— O avea. S-o aibă și pe asta cu pomii de iarnă. Nu ride, e o problemă importantă, foarte importantă.

Am colindat prin cîteva piețe bucureștene. La mijlocul lui ianuarie 1968 am văzut mormane de molizi care au părăsit împărăția solitară a munților și au fost aduși aici, în piețe și la unică de desfacere a fructelor și legumelor, ca să fie nebăgați în seamă și să moară degeaba. Cu riscul de a fi socotit un sentimental iremediabil, aș vrea să comunic celor în drept că molizii merită o altă moarte. Ori să-i lovească, așa, din senin, trăsnete fulgerătoare, ori să-i dezrădăcineze marile furtuni, ori să se nchine la pămînt, la adînci bătrîneți (optez pentru această moarte), sub tășul marilor joăgare. Numai o astfel de moarte merită molizii.

Știu că la citirea acestor însemnări se vor găsi motivările de rigoare: nu putem să distrugem pădurile de brad pentru sărbătorile de iarnă. Nimeni nu cere asemenea lucru. Se pot însă găsi și soluții salutare. Poate n-ar fi lipsit de interes să creștem în anumite locuri brazi pentru pomul de

iarnă. Cei în drept, să-și bată capul, pentru că nu vrem să dezgolim pădurile dar nici la adevăratul pom de iarnă nu vrem să renunțăm.

În București au fost aduși peste 200 000 pomi de iarnă.

Toți molizi. Pardon, era să greșim. Numai... 90% au fost molizi. Cîți s-au vîndut? E greu de spus. Foarte mulți au rămas în piețe. Serviciile comerciale ale unităților respective vor face cuvenitele procese-verbale și vor arăta că marfa a fost nevandabilă. Cunoaștem povestea. A început să aibă tradiții.

Nu e mai bine să lăsăm molizii acolo, în vecinătatea cerului, decît să-i transformăm în mormane de gunoi prin piețe și în casele noastre?

George CIUDAN

„sufletul comerțului” și estetica orașului

Nu s-ar putea spune că în Capitala noastră panourile-reclamă ne copleșesc prin frumusețe. Nici prin grafică, nici prin amplasare, aceste panouri — care ar trebui să însemne o contribuție substanțială la scenografia orașului modern — nu-și ating obiectivele. Zăgrăvite de cele mai multe ori așa cum dă Dumnezeu, confecționate, în general, din materiale necorespunzătoare, panourile purtătoare de informații comerciale se degradează repede și în loc de elemente de estetică devin... din contra.

Întrucît de ce am fost plăcut surprinși de apariția recentă în cîteva colțuri ale Capitalei — piețele Unirii, Traian, Vitan — a unor alt fel de panouri-reclamă, vizind unele produse ale întreprinderilor Ministerului Industriei Alimentare. Ele nu au mai fost confecționate nici din tablă, care ruginește la prima ploaie, nici din mucava sau hirtie care dispar chiar înainte de prima ploaie. Printr-un sistem nou de melaminare directă a afișului s-au obținut niște panouri nu numai frumos finisate, cu o policromie de efect, dar și rezistente la intemperii și — după cum ni se spune — foarte ieftine. S-au realizat, deocamdată, circa 500 m de frize din asemenea material, dintre care unele sînt înalte de 4 metri, ca cele din fotografia noastră. Am spus «deocamdată» fiindcă realizatorii lor își propun să le extindă nu numai la București, ci și în alte orașe, pe principalele căi rutiere din țară, pe litoral etc.

Se cuvine salutată — ca un bun început — această acțiune întreprinsă de Ministerul Industriei Alimentare în colaborare cu Ministerul Comerțului Interior și Sfatul popular al raionului «Tudor Vladimirescu».

E.D.

o nouă operă românească la brașov „IDOLUL SFĂRÎMAT”

Teatrul muzical din Brașov a prezentat, în premieră absolută, o nouă operă românească, al cărei autor este compozitorul Norbert Petri. Libretul a fost alcătuit de Daniel Drăgan după romanul «Tăunul» al scriitoarei engleze Ethel Lilian Voynich, care evocă un moment semnificativ din lupta romantică pentru libertate a tinerului italian organizat în complotul Carbonarilor.

Idolul sfărîmat, cum și-au intitulat autorii opera lor, aduce pe scena lirică, pe lângă poporul oprimat, conflictul de conștiință al episcopului Montanelli, care este pus de împrejurări în alternativa de a alege între viața fiului său, studentul revoluționar Arthur Burton, și demnitatea sa ecleziastică. Optînd pentru aceasta din urmă, el își pierde, o dată cu propriul copil, și rațiunea.

Conflictul, pe care muzica îl exprimă cu forță dramatică în domeniul dramaturgiei lirice și al tratării paletei orchestrale, evoluează în asistența multîmilor populare terorizate de jugul feudal, împotriva căruia se ridică revoluționarii. Complotul lor e descoperit și mulți dintre tinerii patrioți își pierd viața, dar ideea că numai orînduirile întemeiate pe curajul adevărului și pe umanitate sînt durabile triumfă.

Sub bagheta lui Norbert Petri — care, după *Trandafirii Doftanei*, a adăugat repertoriului liric original o nouă lucrare bogată în efecte dramatice și conținînd un mesaj pozitiv — ansamblul Teatrului muzical din Brașov a conferit spectacolului o frumoasă ținută artistică. În rolul Tăunului, tenorul Ion Loredan a demonstrat calități actoricești remarcabile, alături de multă sensibilitate muzicală. Montanelli a fost intruchipat, cu precizie vocală și cu expresivitate scenică, de baritonul Jean Penciu. Gemma, personaj schițat cu delicatețe de libretist și compozitor, a fost interpretată de Eugenia Voinescu, care a sporit farmecul rolului printr-un joc nuanțat și o mare sinceritate a tălmăcirii partidei vocale.

Regia lui Hero Lupescu și scenografia lui Silviu Bogdan, care au accentuat considerabil funcția efectivă a jocului de scenă și a decorului în genul liric, au avut o contribuție decisivă la transformarea primului spectacol al *Idolului sfărîmat* într-un eveniment al culturii muzicale românești.

George SBĂRCEA

șase mari hoteluri la mamaia

Mamaia — perla Mării Negre — se îmbogățește cu șase mari hoteluri. Ele se construiesc în momentul de față, în partea de nord a stațiunii, pe baza unor noi și interesante proiecte elaborate de D.S.A.P.C.-Constanța. Noile hoteluri vor fi terminate încă la începutul acestei veri, mărîndu-se astfel capacitatea de cazare a stațiunii în sezonul '68 cu încă 2 400 locuri. Astfel, «Riviera» — unul dintre cele mai mari hoteluri ce se construiesc acum la Mamaia — va avea 14 etaje și va putea găzdui 470 de persoane. Un altul, «Majestic», deși va avea numai 11 etaje, va putea primi 548 oaspeți. «Astoria» va fi alcătuit din două corpuri (parter și trei etaje) cu 400 locuri, iar hotelurile «Minerva», «Mercur» și «Metropol» (parter și trei etaje) vor avea fiecare o capacitate de cazare ce variază între 258 și 480 locuri.

O dată cu hotelurile se construiesc și trei mari restaurante. Noile lucrări de investiții de la Mamaia vor permite sporirea numărului de oaspeți. Administrația stațiunii contează pentru sezonul estival 1968 pe un număr de 2 000 000 zile turist, față de 1 741 000 cite s-au înregistrat în 1967.

Printre alte amenajări în curs de execuție la Mamaia menționăm o cherhana realizată pe malul lacului Siutghiol, după modelul celor din Delta, în care va funcționa și un restaurant pescăresc specializat. Tot pe malul lacului, o grădină de vară, vieneză, cu muzică și varietăți. Iar pe plajă, cît mai multe tonete de gustări și răcoritoare.

Dar toate acestea la vară.

F. URSEANU

SPORT

prima medalie de aur a olimpiadei XX: unui arhitect!

Grenoble mai are de așteptat exact o săptămînă pentru a înălța cortina premierei oficiale a celei de-a XX-a Olimpiade de iarnă; Mexicului are încă de traversat două anotimpuri pînă cînd trompeții săi vor trimite sateliților ca antene de televiziune semnalul woerturii jocurilor de vară, dar gîndurile dedicate următoarei reuniuni olimpice, ediție jubiliară, a XX-a din seria modernă, au prins forme concrete. Alternanța dintre continente pare să-și fi stabilit un ritm convenabil: după Helsinki — Melbourne, apoi Roma și Tokio, acum Ciudad de Mexico, iar în 1972 din nou Europa, de data aceasta la München.

Potrivit unei logici acordate la gama proprie sportului, începutul s-a făcut printr-un concurs rezervat arhitecților. «Pista» acestei întreceri sui-generis a fost chiar tema căreia trebuiau să-i găsească soluții creatorii viitorului peisaj olimpic. Dificultățile? Însăși amplasarea construcțiilor într-un mediu deja construit, cu un profil bine conturat, cum este cel al vechiului centru de cultură reprezentat de München. Locul exact al «satului» olimpic este Oberriesenfeld — unde există un spațiu liber de mari proporții, în plin oraș.

«Startul» a fost foarte populat: 104 proiecte dintre care, la primul trial, au fost eliminate 67, pentru ca la «sprintul final» să se alinieze totuși 26! «Cursa» arhitecților a totalizat 1 600 puncte înscrise în tema concursului și care se cereau elucidate cu cele mai fericite soluții. Astfel, bazinul acoperit trebuia să poată adăposti 8 000 de persoane în timpul olimpiadei și să aibă posibilitatea reducerii acestui număr, apoi, cu 1 500 de locuri!

Preferința juriului s-a oprit asupra proiectului nr. 4 350 aparținînd unui colectiv din Stuttgart, alcătuit din 5 arhitecți și condus de inginerul Günter Behnisch, în vîrstă de 45 ani. Acestuia au devenit primii medaliați cu aur ai viitoarei olimpiade, o răsplătă concretă de 100 000 mărci adăugîndu-se celei morale — de învidiat, desigur — de a fi constructorii bazei celei de-a XX-a ediții moderne a jocurilor. Proiectul a obținut 17 voturi favorabile, unul împotriva și o abținere.

Complexul imaginat de colectivul condus de G. Behnisch cuprinde: un turn de televiziune, un stadion nautic, un gimnaziu gigant, stadionul olimpic propriu-zis, instalații destinate patinajului, amplasamente universitare și un lac artificial. Întregul ansamblu va sta sub un acoperiș imens în formă de cort, legat cu cel asemănător unui baldachin, care va adăposti o parte a stadionului olimpic.

Construcțiile ar putea să înceapă încă din toamna acestui an, necesitînd eforturile a circa 6 400 muncitori, lucrările de terasament însumînd 250 000 000 tone de material, iar cheltuielile totale tinzînd spre o sumă apreciată în jurul a 400 000 000 mărci.

Termenul de execuție: între 2 ani și 3 ani. Așadar, o construcție destinată înlăturii tineretului sportiv al lumii a început să prindă contur.

Este un frumos preludiu olimpic.

Emanuel VALERIU

ALMA MATER

Reportaj de Liviu TIMBUS

Începînd cu 1968, viața universitară a Iașului intră în cel de-al 108-lea an al existenței sale, dar asta numai dacă admitem că învățămîntul superior din capitala Moldovei a luat naștere la 28 octombrie 1860, deci la un sfert de veac după înființarea Academiei Mihăilene și după 27 de ani de la «cursurile extraordinare» ținute la Școala Vasiliană de Flechtenmacher, Charles Tissot și Samuil Botezatu.

Documentele și studiile publicate cu ocazia sărbătorii centenarului (octombrie 1960) au readus în discuție această problemă mult controversată, dar concluziile elaborate în final subliniază și autentifică o veche părere exprimată de istoricii și cercetătorii noștri: «Inaltele studii universitare» au început de facto și de jure spre finele anului 1860, Academia Mihăileană și conferințele speciale din gimnaziul de la Trei Ierarhi constituind doar nucleul viitoarelor facultăți reunite la 28 octombrie într-un singur așezămint, cu program și conducere unitară.

Fondarea Universității ieșene (salutată în aceeași zi cu mîndrie, emoție și entuziasm în toate provinciile surori ale României) ne-a fost descrisă pe îndelete în două publicații ale vremii: «Monitorul Oficial al Moldovei» și ziarul «Steaua Dunării».

Ceremonia inaugurării — relatează cronicarul gazetei ieșene — a început către miezul zilei, cînd un lung cortegiu (alcătuit din studenți, profesori, medici, tipografi, librari etc) a pornit din fața Academiei Mihăilene, îndreptîndu-se spre Universitate. Îndată după ora 1, o salvă de artilerie a vestit plecarea lui Al. Ioan Cuza de la palatul domnesc în direcția Universității. Aici Domnitorul a urcat pe estrada ridicată în fața clădirii—împodobită cu stema țării, scuturi cu cifra domnească și drapel — și a înmînat profesorilor documentul de fundare, sigiliul, steagul și sceptrele Universității. «Să fie acestea semnele patriotismului, ale progresului și prudenței». În aceeași după-amiază, municipalitatea a oferit un banchet în localul fostei Academii, iar seara colectivul Teatrului Național a prezentat două vodeluri de Alecsandri și «potpori» pentru orchestră compuse de S. Burada și Flechtenmacher.

Un public entuziast, înarmat cu torțe, a salutat și a sărbătorit pînă tîrziu după miezul nopții nașterea primei universități din România.

Gaudeo discere, ut doccam! De atunci au trecut, așadar, un veac și 8 ani de viață studențească și activitate universitară neîntreruptă. Istoria facultăților ieșene, succesele și decepțiile, bucuriile și necazurile

multi chemați, puțini aleși?

care au însoțit numeroasele generații de studenți și dascăli pot fi reconstituite cu suficientă fidelitate mulțumită documentelor păstrate de arhiva Universității și primăriei ieșene, prin cercetarea corespondenței purtate de profesori cu Ministerul Instrucțiunii Publice precum și cu ajutorul lucrărilor de specialitate aparținând unui A.D. Xenopol, V.A. Urechia, Titu Maiorescu, Teodorescu ș.a.

Cursurile celor 3 facultăți (drept, filozofie și litere și științe) au fost deschise de un colectiv de 11 profesori (cinci sosiți din Transilvania, la cererea și prin solicitudinea lui M. Kogălniceanu) și în prezența a 95 de studenți regulari cărora li s-au adăugat ulterior 39 *audienți extraordinari*. Numărul cursanților a sporit sensibil abia o dată cu înființarea, în 1879, a Facultății de medicină, când totalul celor înscriși crește, în 1883, la 204. În 1890 facultățile numărau 277 studenți, în 1900, 681, și în 1938 peste 4 800. Mai știm, de asemenea, că prima femeie s-a înscris la universitate în toamna lui 1879, cele dintii examene de licență au fost trecute la Facultatea juridică în 1870, iar prima diplomă de doctor a fost conferită în 1905 unui student al Facultății de științe.

În comparație cu 1938, centrul universitar ieșean cuprinde astăzi de 4 ori mai mulți studenți și de 5 ori mai multe cadre didactice. Nu lipsită de interes ni se pare și următoarea constatare: o mare parte a celor 16 000 de cursanți sînt băieți și fete sosiți din toate provinciile României. Mulți, foarte mulți, sînt chiar bucureșteni și clujeni sadea.

Această largă migrație spre inima Moldovei, în contrast izbitor cu vechiul și prea binecunoscutul patriotism local (atît de propriu în trecut unor centre universitare ca Timișoara, Clujul sau Iașul), este explicată de către unii profesori prin sensibila preferință pe care tineretul actual o acordă științelor exacte. Or, la Iași aceste discipline se bucură de o reputație bine meritată.

«Școala de matematică își sprijină activitatea pe bogatele tradiții ale cunoscutului și recunoscutului seminar de matematică fondat și dezvoltat prin contribuția prestigioasă a profesorilor A. Myller, C. Popovici, Gh. Țițeica, Simion Sanielevici, Octav Mayer» (*prof. dr. docent Ioan Rusu*, prorector la Institutul politehnic). «La Iași au lucrat unii dintre cei mai renumiți chimiști ai țării: Petru Poni, Gh. Spacu, Petru Bogdan, Radu Cernătescu. Profesorii Facultăților de chimie și chimie industrială au meritul de a continua cu succes activitatea pasională, studiul temeinic și seriozitatea în munca de cercetare a marilor noștri predecesori» (*prof. dr. inginer Vasile Ababi*, decanul Facultății de chimie). «Cadrele didactice ale centrului universitar susțin în proporție de 36% întreg programul de cercetări științifice din regiune. La Iași funcționează singura secție de geochimie din țară, iar fructuoasele cercetări de zoologie-marină, întreprinse cu 40 de ani în urmă de profesorul I. Borcea, au creat o puternică tradiție studiilor practice de oceanografie, concretizate prin înființarea de către universitate a stațiilor de cercetare de la Agigea și Pingărați» (*prof. dr. docent Ion Sandru*, prorector al Universității «Al. I. Cuza»). «Cred că Iașul oferă și un climat propice activității profesionale serioase. Mai puține tentații și atracții extraprofesionale» (*prof. dr. docent Tiberiu Golgoțiu*, prorector al Institutului politehnic).

Ei bine, ne întrebăm, cîți dintre cei 16 000 de cursanți au intrat într-o facultate sau alta, pășind cu dreptul, conduși de preferințe și aptitudini certe?

Pentru cei foarte tineri, pasiunile sînt primele semnale ale unor predispoziții reale. Ele ascut facultățile intelectuale și descoperă de timpuriu înclinațiile individului pentru profesioni și idealuri adevărate.

Selecționarea tinerilor pentru învățămîntul superior, în funcție de pregătirea fiecăruia și mai cu seamă potrivit predispozițiilor naturale recunoscute și verificate din vreme, constituie la ora actuală o problemă viu disputată în toate universitățile europene. Popularea facultăților cu un număr impresionant de studenți a determinat nu numai înmulțirea licențiaților, ci și creșterea considerabilă a studenților-aviatori (care colindă pe rînd cite 2-3 facultăți), a absolvenților cu pregătire submediocră, a tinerilor practici fără ocupație. Așa cel puțin o dovedesc studiile publicate de curînd de numeroși pedagogi, sociologi și profesori de prestigiu din Europa occidentală.

— Statisticile și concluziile de peste hotare ne interesează în bună măsură, dar adaptarea unor modele străine la condițiile specifice ale învățămîntului nostru implică multă prudență, ne spune la Iași tovarășul profesor Dumitru Berlescu, prorector la Universitatea «Al. I. Cuza». Nu ne putem mîrgini doar la o selecție strictă a «elitelor». Economia țării noastre reclamă în continuare cadre numeroase de specialiști. Printr-o conlucrare mai strînsă între studenți și profesori, prin creșterea exigenței la examene, prin introducerea unei discipline riguroase în studiul individual vom izbuti să punem în valoare calitățile reale ale studentului. Cîți elevi buni nu s-au dovedit ulterior studenți slabi și cîți școlari mediocri n-au produs adevărate surprize pe băncile facultăților? Metodele unilaterale, dogmatice, rigide, privind selecția cadrelor, nu conduc spre nimic bun.

Care este situația în cetatea universitară a Iașilor?

Iată pentru început cîteva date statistice.

În anul universitar 1966-1967, din totalul celor 15 872 de studenți înscriși, 13 880 au fost declarați promovabili, 1 219 repetenți și 575 exmatriculați. Din cei care au trecut cu bine pragul examenelor, 3 656 au obținut note între 5 și 6, iar 4 687 calificative de 9 și 10. Procentul studenților promovabili a fost anul acesta de 87,4 la sută.

O cifră rezonabilă — în comparație poate cu alte centre universitare din țară — dar de loc mulțumitoare. Și asta de îndată ce privim mai îndeaproape situația. Lipsa unui studiu individual consecvent și disciplinat a făcut ca de pildă la Universitatea «Al. I. Cuza» să existe în sesiunea din iunie 58,9% rătăcitori. 2 717 studenți și-au aminat examenele pentru septembrie, iar dintre aceștia 36% au rămas datori cu 3 și peste 3 examene.

Cauza principală care determină această situație de loc măgulitoare este — după părerea prorectorului Tiberiu Golgoțiu — lipsa de exigență în selecționarea candidaților la examenul de admitere.

— Se poate vorbi, într-o anumită măsură, despre o evoluție pozitivă a condițiilor de recrutare. La concursurile de admitere din 1965, 1966 și 1967 s-au înscris 11 456 candidați, dintre care au fost declarați reușiți 4 432, ceea ce reprezintă o medie de 2,58 candidați pe un loc. Cu toate acestea selecția desfășurată la intrarea în facultate este încă nesatisfăcătoare. Numărul mare al celor admiși în institute cu medii sub 7 reprezintă o sursă masivă de alimentare a mediocrității în școală. Nu e de mirare, deci, că numeroși înscriși nu izbutesc să promoveze în condiții normale anii de studii. Semnificativ în acest sens este constatarea că pe întreg institutul nostru abia jumătate din cei înscriși în anul I ajung să-și încheie studiile cu anul lor. Un exemplu concludent: în anul 1963-1964 au fost admiși în anul I 1 230 studenți, din care doar 619 s-au înscris în anul V în actualul an universitar!

Ei bine, cum își privesc studenții propriul destin, de ce au venit la Iași și nu în altă parte, ce părere au despre meseria aleasă?

Doi băieți și două fete, aleși absolut la întîmplare, ne vorbesc pe scurt despre toate acestea:

Nicolae Marinescu, anul II, Facultatea de studii economice: «Sînt originar din regiunea Argeș și am nimerit absolut întîmplător la Iași. Am avut un prieten care ținea foarte mult să vin cu el aici. În liceu mi-a plăcut medicina, dar am detestat chimia și de aceea mi-am ales, fără convingere deplină, Facultatea de studii economice, secția economie industrială. Pe parcurs am îndrăgit facultatea».

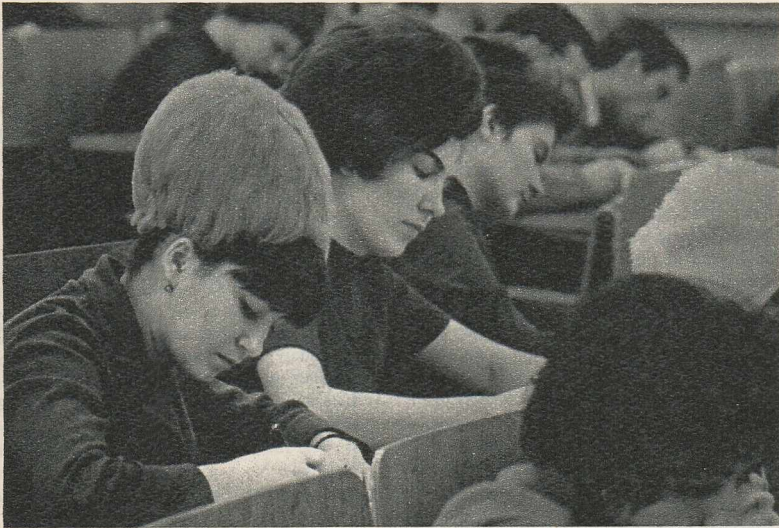
Maria Tambulescu, anul IV, filologie: «De ce am ales româna? În liceu am avut o profesoară care m-a făcut să iubesc literatura. Am făcut și poezii. Pe parcurs mi-am dat seama că e mult mai înțelept să mă las de versuri și să învăț temeinic dialectologia și gramatica comparată».

Didina Nica, anul V, stomatologie: «De medicină m-am apropiat într-un mod sentimental: m-am gândit ce bine va fi cînd familia mea va avea un «medic de casă». Mama suferă foarte des din pricina unei maladii interne».

Gheorghe Todeilă, anul III, drept: «În rîstimpul studiilor medii mi-a plăcut istoria. În 1964 am încercat să intru la Facultatea de istorie, dar am fost respins. Am intrat apoi în producție. Meseria m-a apropiat de problemele legislației. Atunci m-am hotărît să urmez dreptul».

Tinerii pășesc, așadar, pragul facultăților determinate de pasiuni reale, altele sfătuite de către alții, iar uneori din simplă întîmplare. Și, din păcate, numărul acestora din urmă este încă îndeajuns de ridicat. Sondajele noastre efectuate la facultățile de filologie, istorie-filozofie și la Institutul medico-farmaceutic ne-au condus spre următoarea concluzie: slaba acțiune de popularizare a facultăților în anii liceului, dezinteresul manifestat de unele cadre didactice pentru cunoașterea predispozițiilor naturale ale elevului au drept rezultat popularea învățămîntului superior cu studenți dezorientați, rătăciți în meserii pentru care nu au nici o chemare. Pasiunile explozive, spiritul de inițiativă, sensibilitatea excesivă, acuratețea observației și puterea de genera-

(Continuare în pag. 6)

Astăzi lașul adăpostește 16 000 de studenți și studente, grupați în șase instituții de învățământ superior: Universitatea «Al.I. Cuza», Institutul politehnic «Gh. Asachi», Institutul de medicină, Institutul agronomic «Ion Ionescu de la Brad», Institutul pedagogic și Conservatorul. Șaisprezece mii de băieți și fete a căror efervescență juvenilă imprimă, de la prima vedere, bătrînului oraș toate caracteristicile și trăsăturile unui puternic centru universitar. Studentul ieșean — spre deosebire de colegul său din București, pierdut în forfota impersonală a marilor bulevarde — este prezent pretutindeni, iar sosirea și plecarea studenților se simte în oraș ca o adevărată mare a tinereții și voioșiei. În orele de dimineață și mai cu seamă o dată cu ivirea primelor semne ale înserării localitatea pare mai degrabă o mare colonie universitară. Cetățeanul «obișnuit» (mai puțin activ în tradiția promenadelor zilnice, mai domestic în viața privată și mai puțin expansiv și gălăgios ca să-și marcheze pe loc prezența) este aici înghițit literalmente de masa tinereții.

ȚARA FETELOR

Femeile au pătruns relativ târziu în Universitatea ieșeană. Prima (Ana Minăstireanu-Botta) s-a înscris la litere în 1879 și tot în toamna aceluiași an Sofia Nădejde — cunoscuta colaboratoare a «Contemporanului» — a cerut să fie admisă la Facultatea de științe. Nouăsprezece ani mai târziu, Facultatea de litere număra 46 studente și 90 studenți, iar la «științe» se aflau înscriși 57 băieți și 27 fete. Primele mediciniste au apărut începând cu 1882, iar la drept, fetele au constituit pînă foarte târziu o adevărată excepție (7 studente față de 174 studenți în 1899, iar în 1910, una singură).

În prezent raportul băieți-fete s-a modificat substanțial în favoarea acestora din urmă. Iașul a devenit în ultimii zece ani un adevărat centru universitar... feminin. În anul școlar 1967-1968 la Universitatea «Al.I. Cuza» s-au înscris 3 097 fete și 2 070 băieți. Cele mai multe studente au ales chimia (429 fete și 111 băieți), filologia (1 091 fete și 248 băieți) și Facultatea de biologie-geografie (330 fete și 164 băieți). Foarte multe studente urmează de asemenea Institutul pedagogic, me-

dicina și politehnica (la Facultatea de industrie ușoară numărul acestora trece de 90 la sută, iar la chimia industrială sînt de două ori mai multe fete decît băieți).

Această situație l-a făcut pe un mucalit să afirme că ieșencele sînt nevoite să se mărite cu ploieșteni, gălățeni, brașoveni sau timișoreni, adică să-și caute viitori soți în centre universitare «masculine».

lizare — ca să înșirăm incomplet atributele talentului și inteligenței — rămîn simple excepții în marea masă a muritorilor. În schimb, preferințele timide și incomplete acordate pe băncile liceului unei anumite materii pot constitui un ghid prețios în activitatea pedagogilor noștri. Greșelile și carențele ivite în educație și procesul autocunoașterii se plătesc, nu în puține cazuri, prin ani buni lăsați pradă bijbielilor și incertitudinilor. Numărul mare al studenților repetenți și exmatriculați o dovedește cu prisosință.

TE FAC UN CONI LA T.B.C....

În fața Casei de cultură a tinereții și studenților, o lume furibundă. Sute de băieți și fete fac coadă la intrare, agită invitații, se înghesuie la casa de bilete. În seara aceasta se produce formația de muzică ușoară «Meteor».

Izbutim să pătrundem în holul clădirii, îndurînd cu stoicism ghionturi și îmbrînțeli ce ne taie respirația. De aici sîntem luați aproape pe sus și ajungem în numai cîteva secunde, aiuriți și bezmetici, în sala de spectacol.

— Muzica! Muzica! Muzica!

Fluierături, urlete, aplauze dezlănțuite. Întreaga asistență pare cuprinsă de delir. Unde sîntem? La Casa de cultură a studenților sau la «Olympia», în zilele de glorie ale lui Johnny Halliday?

Privim timizi și dezorientați în jur pentru a descoperi această mulțime impresionantă de zurbagii, dar constatăm nu fără stupeoare că cei mai mulți spectatori își văd de locurile lor, disciplinați și binecreșcuți. Descoperim apoi și grupul capetelor înfierbîntate: 20-30 de băieți la parter și ceva mai mulți la balcon. De ajuns pentru ca numai aceștia să producă impresia certă că o sală întreagă țipă, fluieră, tropăie ca scoasă din minți.

Ascultăm în sfîrșit programul. Prezentatorul se slujește de un text sucit prin butade și șarje amicale nu lipsite de spirit. «Cel mai bun solist... în ordinea înălțimii e Ștefan Cojocaru. Cea mai talentată solistă, alta nu avem, e Florica Popescu» etc. Băieții din orchestră ne sînt prezentați prin diminutive de alint, adaptate la dimensiunile și culoarea prototipurilor internaționale: «la baterie, Pussy, la chitară Berny, Hanes și Hansi». Întreaga formație vocal-instrumentală cuprinde un singur ieșean. Ceilalți sînt sibieni, conștanțeni, craioveni și bucureșteni. Ascultăm apoi «Shadows bogie», «I am happy like a girl», «I'll be home again» etc. și cîteva melodii românești expediate printr-o emisie vocală stil «soft lips, clenches teeth» (buze moi, dinți strînși), care le spălăcește textul și le face practic de nerecunoscut. Pe un ecran alăturat este proiectată imaginea cîntărețului care tocmai se produce. O idee ce ni s-a părut amuzantă și de efect.

...E iarnă și aerul rece de afară ne reface forțele și moralul. Ne îndreptăm cu pași domoli spre orașul studentesc. În fața unui cămin, doi îndrăgostiți. Plutesc tăcuți și imateriali sub manta protegitoare a nopții. Am regăsit, în sfîrșit, iașul romantic, cu perechile de amorezați pierdute pe sub umbrele Copoului? Eroare! Fata ride zgomotos și în aceeași clipă trimite în pieptul băiatului un uppercut zdravăn, desfășurat în toată valoarea lui tehnică:

— Pa, cretinel! Baftă la toacă, ia-l pe cinci și te fac un conî la T.B.C.

Sau în traducere românească: «La vedere, dragule, succes la învățatură, ia examenul cu cinci și te invit la un coniac la cafe-noua de pe Lăpușneanu» (care poartă firma «Bar, tutun, cafea»).

Și totuși nu numai aceștia sînt studenții

Dragoste la zero grade...

multi chemati outini alesi?

Iașului!

Într-un centru studențesc încheat, cu o solidă viață colectivă, extravaganțele de orice fel găesc un teren mai puțin fertil. Ne-am dat seama ușor de lucrul acesta vizitând laboratoarele și sălile de curs sau însoțind promenada grupurilor de tineri. Mai modești în alegerea vestimentației, mai puțin guralivi și mai ponderați în viața de toate zilele chiar decât colegii lor de la Cluj și Timișoara. Facultatea de medicină a avut un singur «bărbos» care în orele de practică la o secție de pediatrie a speriat copiii, ceea ce i-a determinat pe colegii lui să-l oblige să se bărbiească.

Din păcate, așa cum s-a subliniat și în recenta Hotărâre cu privire la îmbunătățirea muncii educative în rândul tineretului, preocuparea pentru organizarea activităților cultural-educative lasă mult de dorit. Lipsesc terenurile sportive, se organizează mult prea puține excursii, reuniunile se desfășoară în localul cantinelor, iar distribuirea biletelor de cinema, operă și teatru se face după un sistem greoi, ineficient.

PROFESORI ȘI STUDENȚI

Oamenii înzestrați cu merite și calități excepționale, viitorii profesori, savanți sau cercetători de prestigiu, s-au făcut întotdeauna remarcă încă de pe băncile facultăților. O regulă aproape fără excepții pe care istoria științei și culturii ultimului veac o confirmă. Profesorul A. Obregia studiază la Zürich cu celebrul chimist A. Hantzsh care, remarcându-l în mod deosebit, ține să menționeze în recomandarea pe care i-o înmânează că: «Domnul Obregia a absolvit facultatea printr-un examen excelent și a fost asistent bugetar la laboratorul meu». Întors în țară și ocupând catedra de chimie organică, A. Obregia se înconjoară de colaboratori prețioși, recrutați din rândul studenților. Profesorul Ilie Matei, de la Institutul politehnic, este unul dintre aceștia.

Alt reprezentant strălucit al școlii românești de chimie, profesorul Petru Bogdan, și-a desfășurat lucrările practice în prezența unor studenți merituoși. Iată câteva nume: Radu Cernătescu, C. Ionescu, A. Cișman. Petru Bogdan și A. Obregia au fost la rândul lor elevii lui Petru Poni.

La seminarul de matematică din Iași, profesorul Alexandru Myller (student strălucit al cursurilor de matematică conduse la Göttingen de David Hilbert) remarcă în decursul anilor talentul și activitatea prodigioasă a viitorilor profesori și savanți: Octav Mayer, Grigore C. Moisil, Tiberiu Popovici.

Alte exemple: profesorul Constantin Motaș a fost studentul preferat al savantului Ioan Borcea, cu Alexandru Philippide studiază G. Ibrăileanu și Iorgu Iordan, iar studentul Constantin I. Parhon a fost remarcat de către profesorii lui străluciți: Victor Babeș și Gh. Marinescu.

Actualii preparatori, asistenți și lectori au fost la rândul lor descoperiți, încurajați și promovați tot de generația vîrstnică a corpului didactic. O precizare totuși: exemple înșirate mai sus, excepții strălucite, relevă istoria elitelor și nu pe cea a studentului mediu, mai mult sau mai puțin pregătit și încadrat între limitele obișnuitului.

— Studenți excepționali? Cite 1-2 într-un an de studii, e de părere prorectorul Tiberiu Golgoțiu. Aceștia se disting prin dragostea de muncă, puterea de sinteză și studiul suplimentar bibliografic. Restul celor foarte buni se fac remarcă prin merite asemănătoare, dar sînt lipsiți de o calitate esențială: puterea de dăruire. Pentru descoperirea celor mai buni dintre cei buni corpul didactic este dator să acorde o mai mare atenție cercurilor de studii.

În cadrul acestor activități facultative a fost apreciată capacitatea creatoare a studentului Teodor Carpiuc din anul IV (care proiectează și realizează un micrometru mecano-optic) sau spiritul inventiv al tînă-

rului Nicolae Țăranu care, mulțumită lucrării sale «Folosirea operatorilor la rezolvarea sistemelor static nedeterminate», a fost reținut ca asistent la politehnică.

Numeroase cadre valoroase au fost identificate și la Institutul de medicină, unde funcționează 49 cercuri științifice care cuprind 274 studenți. Vom relata un singur exemplu. 6 studenți (Cornel Caras, Florin Gheorghiu, Marcel Ivanov, Ioan Cristof, Mihai Rusu, Ștefan Chicoș), lucrînd cot la cot cu conferențiarul Ion Hăulică, s-au oferit voluntar pentru perfectarea unui studiu: influența hipobarismului asupra efortului fizic. În acest scop și-au însoțit profesorul la Vatra Dornei, renunțînd la o lună din vacanță, iar aici, în incinta unei barocamere amenajate, au experimentat pe «propria lor piele» în ce fel reacționează organismul la scăderea presiunii parțiale a oxigenului pînă la valori echivalente altitudinii de 2000-3000 m. Rezultatele obținute au fost comunicate sportivilor noștri care vor participa la olimpiada din Mexic.

Dar evident, așa cum s-a spus, legătura dintre cadrele didactice și studenți nu se poate reduce la simpla colaborare a profesorului cu studentul absolut merituos. În această privință revenim din nou la părerea prorectorului Golgoțiu:

— Personal recomand mai multă severitate și zgîrcenie în problema distribuției și controlării temelor date spre rezolvare. A oferi totul «mură în gură», a ușura și lenevi mintea tînărului, iată o greșeală profundă de pedagogie. Asistenții noștri se dovedesc mult prea concesiivi, iar studentul este lăsat mult prea puțin să-și bată capul în soluționarea diverselor teme de specialitate.

Și în continuare, cuvîntul prorectorului Ioan Rusu:

— O lacună regretabilă: necunoașterea limbilor străine. Puțini, foarte puțini, cunosc franceza și rusa, iar numărul celor care citesc în engleză și germană este cu totul neglijabil. În vremea studenției mele, ni se indicau lucrări bibliografice și în franceză și germană. Ne descurcam cum puteam. Un efort în plus, recunosc, dar nouă, celor de atunci, ne-a prins bine. Și încă o remarcă: profesorii și studenții se întînesc arareori în afara orelor de curs și seminarii. Îmi amintesc cu multă plăcere de balurile studențești de altădată. La petrecerile noastre participau și profesorii cu soțiile lor, ceea ce pe noi toți ne onora și ne umplea de mîndrie. De ce să nu diminuăm acest fals conflict al generațiilor, organizînd mai multe întîlniri extrauniversitare?

...Mai ales că aici, la Iași — poate mai mult decît în altă parte — colaborarea directă a profesorului cu studentul merituos se înscrie printre cele mai bune tradiții ale centrului universitar. Prietenii sincere, de o viață, încheiate între dascăli renumiți și discipoli studioși, au început nu o dată aici, în biblioteca facultății, în orele de seminarii sau chiar în răstimpul promenadelor calme de pe aleile Copoului. Discuțiile pasionale, excursiile de studii, întrunirile amicale (organizate nu o dată chiar de către familia profesorului) rămîn amintiri scumpe bătrînilor profesori ieșeni.

În încheierea rîndurilor noastre, reamintim pe scurt cîteva dintre părerile, propunerile și recomandările numeroșilor noștri interlocutori.

Îmbunătățirea vieții universitare impune printre altele: sporirea exigenței la examenele de admitere, aprofundarea și planificarea studiului individual, lărgirea cercurilor științifice, popularizarea facultăților în anii liceului, studierea mai temeinică a limbilor străine, activizarea preocupărilor cultural-educative, realizarea unei mai strînse legături între profesori și studenți, atît la facultate cît și în zilele și orele libere.

Am desprins aceste concluzii sumare din bogata activitate didactică a corpului didactic, din bucuriile și necazurile numeroșilor studenți, din vasta experiență a facultăților ieșene, dezvoltate și nutrite de tradițiile unui secol de viață universitară neîntreruptă.

tînărul savaot

de Eugen FRUNZĂ

Ca tînăr aparte, deci purtînd chică de mascul deghizat, Mitache se ocupă și cu observarea fenomenului artistic. Așa, de pildă, și-a făcut un obicei ca, între două curse pe bulevard, să-și exercite intelectul în expozițiile de pictură și să dea glas sentințelor sale de Savaot cocoțat pe un pisc imaginar.

— Vax! — face Mitache în fața unui portret în care negul de pe nasul originalului nu se bucură de importanța cuvenită.

— Aiurea! — exclamă el în fața unei compoziții în care bărbății — vai lor... — nu au mușchi de halterofili.

— Cirpaci! — califică el pe autorul unui peisaj în care pădurea și-a permis să bată nițel în violet.

— Tufă de Veneția! — decide el lingă o natură moartă. (Aici e vorba de un refuz principal: «De ce moartă, dom'le?»)

— Vax! — reia el în fața unei pinze cu flori în care petalele nu prea corespund numeric.

Dar să nu credeți că Mitache neagă tot ceea ce îi cade sub ochi. Nu. El are și momente de nobil entuziasm, de patos estetic.

— Mișto! — exultă el în fața unui nud de peliculă ieftină. (Copiii pînă la 14 ani nu au acces în sală!)

— Lux! — face el subliniind măreția unei opere cu două vaci magistral fotografiate, încît li se vîd și balele curgînd.

— Bravo, cincî stele! — se imbată el de «tăria» unui tablou reprezentînd niște sticle de coniac cu etichete cit se poate de lizibile, spre a nu se confunda cu alt lichid.

— Mișto! — revine el la una din expresiile sale de triumf în fața unui cotlet pe varză extrem de veridic.

Vedeți, așadar, că sentințele lui Mitache sînt cea mai perfectă sinteză a gîndirii critice și a bunului-gust. De aci și limbajul sigur, lapidar, concis, debordînd de competență și de lumini rafinate.

Toate acestea Mitache le spune cu glas tare întru covîrșirea celorlalți vizitatori. În zece minute valorile sînt puse la locul lor. Apoi uriașul dispăre după ușă ca și Savaot după muntele divin. S-a arătat, a judecat și s-a retras în chica lui. Pentru că Mitache e un înverșunat. De cînd a căzut și a treia oară la examenul de decorator, orice scaun care nu stă drept pe cele patru picioare îl scoate din sărite și orice pom în care nu se vîd de la o poștă nervurile frunzelor îl calcă pe nervi. El detestă mai ales pe artiștii care, zăgrăvind de pildă toamna, își îngăduie să nu așeze în prim plan o reclamă de piramidon. Niște iresponsabili, impostori, cretini!

Prin Mitache însă arta mai are o șansă de progres. Nu-l disprețuiți. Deplingeți-l!

Multă vreme cursurile facultăților ieșene s-au ținut într-o veche casă boierească. Acest «Palat» universitar cuprindea 26 încăperi. Clădirea Universității «Al. I. Cuza», așa cum o vedem astăzi, a fost inaugurată abia în 1897.

COTIDIENE

PIX, SALVATORUL I.T.B.

La început a fost cleștele. Element retrograd (s-ar părea că se încuscrește cu racul, întrucât și acesta are clești), care împiedica «avansarea înainte» pe liniile I.T.B., a fost trecut la reformă și predat la D.C.A. În lipsa altui instrument, taxatorii au început atunci să găurească biletele cu virful creionului. Și, mergându-se pe scara progresului, s-a trecut de la plaivaz la pix.

Există însă încă de pe atunci la I.T.B. un dușman inveterat al acestei metode, care și-a pus la bătaie tot spiritul inventiv și a creat ștampilă cu dată.

Dar cum o ștampilă fără tuș ar fi ca lago fără intrigă, Othello fără gelozie și Rapidul fără infringeri, la sfârșitul unei călătorii cu tramvaiul, autobuzul etc., beneficiarul serviciilor I.T.B.-iste avea dreptul la o reducere de tarif la Baia centrală și la curățătoria «Nufărul», în timp ce taxatorul era trecut pe la Atelierele centrale I.T.B. pentru recuperarea marilor cantități de tuș rămase pe mâinile și pe hainele sale. Cum tarifele băilor și ale curățatoriilor nu erau pe placul I.T.B., ștampilă cu tuș a fost după scurtă vreme abandonată.

În interregnum ce a urmat de la detronarea ștampei până la înscăunarea următoarei invenții, salvatorul pix a fost repus în drepturi: din nou biletele se găureau cu virful gălbui al rezervei de pastă. Dar spiritul inventiv I.T.B.-ist nu doarme: într-o bună zi a apărut aparatul de compostat. Biletul introdus între fălcile lui era scos afară după o simplă apăsare

pe un mîner; simplu, curat, fără găuri, fără ștampilă, fără tuș!

Nimic însă nu e veșnic pe lumea aceasta. Și cum există undeva, prin ceruri, un Dumnezeu al pixurilor, cu ajutorul lui compotoarele și-au dat repede duhul (cît or fi costat?), trecind acolo unde nu este nici durere, nici înfrustare, la loc de lumină... etc.: în magazia de rebuturi. Și pix a revenit la locul său de cinste.

Din nou însă după o etapă de laborioase studii și cercetări (poate și de premieri!) a fost pus la punct proiectul unui nou aparat, expresie a ingratitudinii umane față de salvatorul pix. O cutiuță metalică, cu o deschizătură ca de pușculiță, montată pe aceeași măsută, stă la dispoziția taxatorului sau direct a călătorului. În multe vehicule însă cutiuța e un simplu obiect ornamental. Se strică și ea, săraca, că doar nu-i... în sfârșit, chiar dacă o fi de fier, tot se strică. Iar veșnic credinciosul pix își reia activitatea în postura de salvator.

Nu știu ce va urma. În numele prietenilor statornici ai pixului mă adresez însă mai-marilor de la I.T.B. cu o rugă: Dragi tovarăși, terminați o dată seria experiențelor. Dacă nu reușiți să construiți o mașină electronică de vizare a biletelor, lăsați-l pe prietenul nostru pix, pe modestul pix, să-și facă liniștit treaba. Cel puțin pentru introducerea lui în circuitul I.T.B. nu s-a plătit nimănui nici un premiu!

V. SAVIN

JOCUL DE-A SERIOZITATEA

«Tehnometalica», o cooperativă din București (Calea Plevnei nr. 1) are oarecare tangențe cu jocul copiilor, pentru că între serviciile pe care le prestează se înscrie și repararea jucăriilor lor. E un fel de «Bucuria copiilor» (avem în vedere fabrica denumită astfel), cu deosebirea esențială că una construiește, în timp ce cealaltă repară, însă și cu o trăsătură comună la fel de importantă și anume că amândouă nu izbutesc să le aducă copiilor, totdeauna, doar bucurii.

O poveste, veche de-acum totuși încă actuală prin morala ei, ne reține atenția în corespondența primită la redacție. Ea începe în urmă cu un an, când cetățeanul L. Moldovan, domiciliat în Cugir (între timp s-a mutat în Aiud), a cumpărat pentru fiul său un trenuleț electric fabricat la «Bucuria copiilor». Dar jucăria nu funcționa, așa că omul a trimis-o la fabrică să fie reparată, primind-o după trei săptămâni «recondiționată», dar tot defectă. Era pe vremea când revista noastră a publicat o reclamă comandată de cooperativă «Tehnometalica» unde scria, negru pe alb, că numai cine nu posedă o jucărie defectă are motive să nu se adreseze acestei coo-

perative. Deci: trenulețul ia din nou drumul Capitalei poposind la cooperativă și făcând să se redacteze adresa nr. 2 674 din 13 februarie anul trecut prin care dispacherul Gh. Popescu (care semnează) îi răspunde cetățeanului din Cugir că numai dacă ar fi locuit în regiunea București ar fi beneficiat de serviciile cooperativei «Tehnometalica», altfel, cu părere de rău etc., etc. Simultan, o carte poștală având același expeditor susținea că trenulețul a fost primit, că el va fi reparat în cinci zile de la primirea costului reparației (67 de lei) și al taxelor de transport retur. Din două rele, spune un proverb, o alegi pe cea mai bună. L. Moldovan protestează în scris, arătând că 64 lei reprezintă... 112 la sută din prețul jucăriei la data respectivă (între timp avusese loc o reducere a prețului acestui articol). Drept care «Tehnometalica» revine invocând niște tarife de la care, evident, plata operațiilor reclamate de repararea jucăriei nu putea face excepție.

În sfârșit, trimițând banii și așteptând trenulețul, cetățeanul din Cugir a avut tot timpul să mediteze la încercătura în care a intrat fără voie,

deoarece în noiembrie anul trecut încă nu primise nimic.

Nu mai știm dacă până la urmă afacerea s-a aranjat dar, cu toată întârzierea, ne permitem să-i întrebăm pe lucrătorii cooperativei susmenționate (și pe cei de la «Bucuria

copiilor») când au de gând să admită că jocul (fie și de-a seriozitatea) e totuși apanajul exclusiv al micilor cetățeni în pantaloni scurți?

N. RĂDULESCU

PRĂVĂLIE CU „CAVIT”

În casa soților Triantă, Moș Gerilă poposise cu câteva luni mai devreme. Era un Moș Gerilă spiriduș, care încăpea într-o poșetă mică, dar inimos și darnic ca nimeni altul. Zilele și nopțile treceau iar cadourile se adunau ca ciupercile după ploaie. În poșeta Rozei Triantă el călătorea zilnic spre fabrica de medicamente «Galenica». Aici, în atelierul de condiționare a tabletelor de vitamine «Cavit», unde stăpîna lui, Roza, explica zi de zi colegelor că e... persecutată, la ora de plecare poșeta respectivă căsca o gură cît o șură înghițind spiridușul împreună cu una sau două cutii. Dar nu le lua să se joace cu ele. Nu! Spiridușul nu mai era copil.

De la o vreme stiva de «Cavit» din casa soților Triantă crescuse în așa măsură încît cu greu puteai să te mai strecoari în casă. Capul familiei, șoferul Triantă, s-a simțit... ne-productiv. Atunci, înainte de a intra, și după ieșirea din serviciu își desfăcea taraba anunțînd lăutărește deschiderea «lunii Caviturilor». Mari

reduceri de prețuri (numai 5 lei cutia în loc de 12 lei), ambalat și transportat gratuit... Vânzarea mergea pe roate dar și aprovizionarea își îndeplinea angajamentele, cu toate condițiile vitrege existente. Toate bune, pînă într-o zi cînd (așa le-a fost scris) printre clientela obișnuită au poposit și organele de miliție. Mișcat, Triantă a vrut să le ofere câteva cutii gratuite.

«Nu, pe gratis nu se poate... Plătim cît și cum se cuvine» — au spus reprezentanții legii. Acasă, Roza Triantă abia terminase de aranjat «vitrinele». Îmbujorată, arătă binevoitoare rămășițele colecției: 264 cutii. Și în timp ce-și frîngea mâinile scuzîndu-se că nu a putut păstra mai mult, spiridușul plesni ca o bășică de săpun, iar castelele din cuburi de «Cavit» se surpară și ele ca-n basme.

Astăzi soții Triantă acordă interviuri procurorului.

Petre PREDOANA

ÎNTRE DOUĂ ȘEDINȚE

În vara anului trecut, inginerul șef al Întreprinderii raionale de construcții și reparații «N. Bălcescu», Ion Dănciuloiu, l-a prezentat astfel, într-o ședință, pe noul șef al grupului de șantier 5: *Tovarășul inginer Toma Tonciulescu este un specialist bun și un om serios.* Zilele trecute am asistat la o ședință publică a Consiliului de judecată tovarășească. Cei 12 vorbitori au constatat că:

- 1) Tonciulescu nu e inginer.
 - 2) Certat cu legea (a fost condamnat penal din pricina unor sustrageri de materiale la o altă întreprindere), Tonciulescu a recidivat și aici, făcîndu-se vinovat de efectuarea unor plăți ilegale, de abuzuri, plocioane.
 - 3) Tonciulescu taie oamenii pe nedrept din salarii, insultă femeile, a ajuns pînă la a lovi muncitori.
 - 4) Tonciulescu nu mai are ce căuta în mijlocul unor oameni cinstiți și civilizați. (Ceea ce s-a și întîmplat.)
- Bine agitate, apele tulburi au mai scos la suprafață unele reziduuri. Înselînd salariații cu titluri și calități pe care protejatul său nu le avea, inginerul șef Ion Dănciuloiu și-a asumat astfel sarcina de a-l ține în brațe cu orice preț. În consecință, deși

plîngerea adresată Consiliului de judecată purta data de 5 octombrie 1967, judecarea a avut loc abia la 22 ianuarie 1968; deși abaterile erau grave, repetate și de notorietate, nu s-au luat nici un fel de măsuri disciplinare; deși oamenii s-au plîns că le sînt călcate în picioare drepturile și demnitatea, ei au fost reduși la tăcere de inginerul șef cu expresia: *Cu șefii nu trebuie să te pui, dreptatea e numai a lor.*

Știm, amintitul consiliu nu-l poate judeca pe inginerul șef. Dar lucru intră în competența Comitetului executiv al sfatului popular raional, al cărui vicepreședinte, prezent la ședință, s-a arătat foarte indignat. Pe cînd? Mai ales că s-a vorbit acolo de — cităm — «harababură, dezinformarea organelor de partid și de stat în privința îndeplinirii planului, sustrageri de bani și materiale».

Minimum ce se poate cere acum, imediat, este îndepărtarea ing. Dănciuloiu din orice muncă de conducere. Sperăm să nu fim nevoiți să revenim.

B. DUNĂREANU

idiotul indis- pensabil

DOUA
SCHITE
de Teodor
MAZILU

ticălosul pro- vizoriu

E desigur prost, dar, spre deosebire de alți proști, o recunoaște cu mândrie. Și nu face din această infirmitate un secret. «Ce, dacă sînt prost eu n-am voie să trăiesc?... Ce s-ar face deșteptii fără proști? Ar muri de foame». Așa cum alții își proclamă geniul, el își proclamă prostia. Mai mult decît asta, el crede în calitatea prostiei lui. Totdeauna e nevoie și de un om lipsit de caracter. El și-a făcut din prostie și umilință o sursă de cîștig și de relații. A devenit prost fiindcă a văzut că postul de prost era liber. Trebuie să fii idiot, e liber postul de idiot, mă fac idiot, sănătate să fie. Toate locurile rezervate inteligenților erau de mult ocupate. De așa ceva nu mai era nevoie. Așa că s-a făcut prost din instinct de conservare și dintr-o superbă viclenie. «Aici, un idiot are ce face».

Și idiotul modest își oferea serviciile. «În orice împrejurare, cugeta prostul, căci e prejudecată stupidă ideea că proștii n-ar cugeta, e nevoie de un tip slugarnic, de un om fără personalitate». El face tot felul de servicii, face rost de vin de la țară, se lasă gîlcat în picioare, înjurat, admonestat. Nu se supără, nu se simte batjocorit, umilit, subapreciat, căci doar el și-a ales soarta. Și idiotul a reușit să se facă util. Mai util decît multe inteligențe dibolice. Toate treburile mărunte le face prostul. Cînd e nevoie de o măgărie, prostie, își oferă ticăloșia imediat, fără frămîntări de conștiință. Mai mult decît atîta, prostul a devenit indispensabil. Cînd el lipsește se creează panică.

— Unde e prostul? Ce ne facem fără prost?

Și prostul apare ca din pămînt, gata să facă orice serviciu, convins de morala lui. De aceea și privește pe așa-numiții oameni inteligenți ca pe niște prunci neajutorați:

— Ce v-ați face voi fără mine? Ați muri de foame.

De fapt, prostul îi are la mîna pe toți. Le cunoaște viciile și slăbiciunile, le mîgulește vanitățile și le hrănește toate speranțele. El le ascultă toate spovedaniile fără să obosească. Nu-i contrazice niciodată. Pe spinarea lui toți își demonstrează superioritatea și el nu se supără.

Și sub aparența lui îngerească de smerenie, prostul e ca un vrăjitor care îi lasă pe alții să se desfășoare, să-și facă iluzia superiorității, în timp ce el culege toate avantajele.

Feriți-vă de proștii indispensabili! Cînd un prost a devenit indispensabil, înseamnă că ceilalți s-au prostii.

El nu vrea să moară ticălos, e chiar convins că bătrînețea îl va găsi cu sufletul curat, înconjurat de stimă și de nepoți; are toate motivele să nutrească o asemenea speranță considerîndu-se un ticălos provizoriu. Ticălosul provizoriu are și el o morală, urăște din toată inima pe ticăloșii permanenți, pe ticăloșii care nu-și iau vacanță, pe ticăloșii care nu-și menajează sănătatea. Pentru un asemenea individ măgăria e accident, o etapă oarecare în drumul spre ridicarea nivelului de trai. Ca să-și cumpere o vilă la Slănic e în stare să-și lase și mama fără o bucată de piine, dar o dată vila cumpărată ticăloșia s-a și epuizat. Instalat în vilă, ticălosul provizoriu devine un om cumsecade, animat de nobile aspirații.

Dar ticălosul provizoriu e și lacom în același timp. Joscnicia pe care o comite i se pare totdeauna ultima, beția pe care o face este, evident, ultima. Peste ticăloșiile sale planșază sceptorul apropiatei desăvîrșiri morale. De aceea se grăbește să fie ticălos pînă nu-l năpădește virtutea. Virtutea e ca o boală care poate veni oricînd. «Mai fac și măgăria asta și devin om de treabă». Dar totdeauna regenerarea lui morală e legată de o ultimă măgărie... «Încă doi-trei ani de duplicitate și pe urmă mă apuc de sinceritate». Spre deosebire de ticălosul permanent, ticălosul provizoriu își ia din cînd în cînd cite o vacanță morală. Atunci înghite virtutea cu hapca precum alții înghit sarmale și cozonaci.

Are convingerea că și-a făcut suma, casa e gata, mașina e gata, n-are de ce să mai fie ticălos. Căci spre deosebire de ticălosul permanent, ticălosul provizoriu nu face nimic gratuit. Nu face artă pentru artă, e un practician mărunț. Ticăloșia e mai mult o metodă și mai puțin o trăsătură de caracter. Cînd «și-a făcut plinul», cînd se simte în siguranță și confort, virtutea apare imediat. Dacă o ticăloșie nu i se pare rentabilă, devine curat ca lacrima: «De ce să-l lucrez pe X? Nu cîștig nimic din asta». În timpul vacanțelor morale ticălosul provizoriu nu mai face nici o combinație. Dar ticălosul provizoriu, spre nefericirea lui, e lacom. Își fixează mereu noi obiective și, după o clipă de răgaz, după ce se oprește la umbra unui copac să se mai odihnească, o ia de la capăt. Trage aer în piept și iar pune la cale ceva. Trebuie spus că și ticălosul provizoriu își stabilește anumite oaze de liniște și virtute. El nu e ticălos în toate împrejurările și în toate mediile. Are oazele lui de virtute, unde ronțăie meditativ și autocritic oasele adunate. El confundă digestia cu virtutea. Are oameni pe care nu-i înșală, cițiva la număr, pe care îi conservă ca pe niște simboluri ale virtuții sale.

Dar după cum bine spun moraliștii francezi, provizoratul e cel care duce la ruină. Ticălosul provizoriu nu-i decît înfățișarea mai abilă a ticălosului permanent.

MAGNUM

Robert CAPA — Soldat spaniol în momentul cînd este lovit de un glonte (1936).

Dr. Erich SALOMON — Într-un tribunal englez.

(În tribunalele din Anglia nu se permite fotografierea. Cu riscul de a fi observat și arestat, dr. Salomon a făcut totuși această fotografie înainte de anul 1930 cînd tehnica fotografică mai era încă rudimentară.)

Mark RIBOUD — Tîrg de cămile.

Hiroshi HAMAYA — Țărancă din nordul Japoniei. ►

La galeriile Asociației artiștilor fotografi se deschide spre sfârșitul lunii ianuarie expoziția grupului Magnum, organizație cooperatistă a unora dintre cei mai buni fotoreporteri din lume.

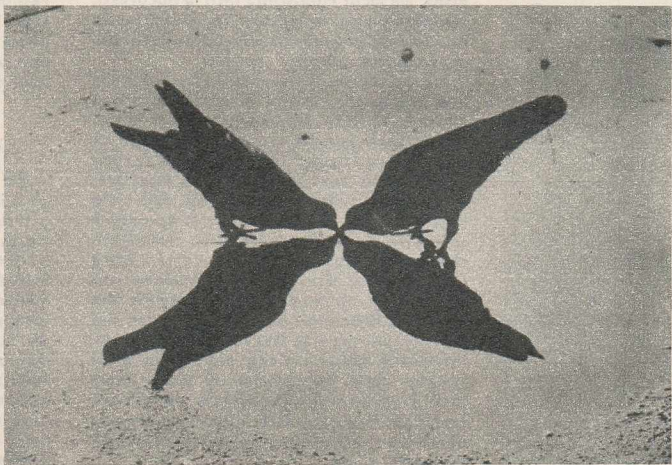
Majoritatea imaginilor din expoziție au apărut la vremea lor în marile reviste ilustrate internaționale.

Fotografiile grupului Magnum se caracterizează de obicei printr-o notă puternică de omenesc, prin adâncă putere de expresie și îndrăzneală tematică. Metoda realistă de abordare — caracteristică fotografilor de la Magnum — a avut o puternică influență asupra fotografiei de presă din mai toate țările.

Henri **CARTIER-BRESSON** — Țăran din Valea Loarei (1945).

Ian **BERRY** — Africa, 1961.

Ernst **HAAS** — Porumbei.

Inge **MORATH** — Imagine din Persia. ▶

Acest obelisc — o coloană a vieții — este cea mai de seamă dintre lucrările marelui sculptor norvegian Vigeland, expuse în număr mare în cadrul natural al vastului parc din Oslo ce-i poartă numele.

Fotografie de ing. Silviu COMĂNESCU

LANTERNE, URSITOARE, „JOCURI SECUNDE”

însemnări dintr-o călătorie în Norvegia
de Veronica PORUMBACU

Norvegia, mărturisesc, nu mi-a apropiat-o numai literatura, deși Christin Lavransdatter mă luase în preambulările ei din Gudbrandsdal cu două decenii înainte de a fi văzut aieva un fiord. De țara cu țărnul cel mai dantelat din Europa m-a legat înainte de toate un moment de istorie. În ajunul bacalaureatului meu, a avut loc invazia Narvikului. «Cu debarcarea nazistă, moare și în nord forța dreptului, pentru a fi înlocuită cu dreptul forței». Cuvintele profesoarei de istorie, absolventă a vechii «École Centrale» din Paris, smulgeau anonimatului strict geografic țara din care se refugiau, în 1940, pe jos, prin pădure, Eli și Helge Krog, spre a milita mai departe, la Stockholm, împotriva ocupanților în feldgrau. Pe el, pe succesorul lui Ibsen în dramaturgie, nu aveam să-l cunosc decit din lecturi. Cu văduva sa, traducătoare de proză, memorialistă și ani întregi animatoarea tălmăcirilor din literatura norvegiană, am făcut cunoștință întâi la București, revăzînd-o apoi în peisajul ce-l traversasem între timp, într-un joc secund al verbului, în versurile poezilor nordici.

Figura acestei femei masive, cu trăsături încă frumoase, respiră și la 75 de ani o energie pe care alții i-ar invidia-o la 57. Într-o țară străină ca temperament, ca percepție a frigului (la sfîrșitul lui octombrie, femeile sapă la grădina din fața casei într-o bluză subțire, fără minci, prin care li se străvede pielea bronzată), ca patimă solară (e de ajuns ca norii să descopere câteva clipe soarele, pentru ca trecătorii să-și întoarcă fața spre cer, oriunde s-ar afla, sau să încremenească pe băncile din marginea drumului, din fața primăriei, din parcuri, pentru a se lăsa mîngîiați de raze), interiorul văduvei Krog era insula unde puteam vorbi de peisajul de acasă, cuiva care îl văzuse și îl îndrăgise de curînd, unde pătrundeam, fără filtrul manierelor oficiale, în cadrul unei existențe osloviene de toate zilele.

Interiorul poartă amprenta stăpînei: scaunele și bufetul-scrin, din lemn sculptat ca pe la mijlocul secolului al XIX-lea, sînt moștenite de la mama ei, contemporană cu patriarhalul Björnsterne Björnson. Pe pereți, caricaturi și desene ale soțului; pe bufet, bustul fiicei, cioplit de un ginere sculptor. Pe bibliotecă ce acoperă un întreg perete, două felinare pescărești, arzînd în permanență în roșu și verde. Sînt lanternele,

leitmotivul anotimpurilor nocturne; sînt felinarele, aruncîndu-și reflexele stranii pe masa din odaia poezilor; sînt legănătoarele flăcări de pe mare care dansează macabru în timpul vijeliilor. «Furtună și felinare în balans» sună poemul din urmă al lui Carl Keilhau: «trei coloane/ din templul ros de vreme al speranței/ se prăbușesc cu umbre nesigure;/ o ruină-n furtună./... umbre pe-un zid ce se clatină/ .../valurile cresc și se sfîrîmă de zid,/ felinarele fug, — hătuită-i lumina...». După tălmăcirea unei asemenea halucinații, primesc cu plăcere invitația doamnei Krog; înfășurîndu-mă în pleduri moi și calde într-un fotoliu, degust la cite un «Mittag» (prinzurile se servesc aici după obiceiul englez, de la 4,30 la 5 d.a.) tainele bucătăriei specific locale...

La cafea, Eli Krog își repovestește frînturi de amintiri (imprimare cîndva pe bandă de magnetofon, ele au format nucleul cărții ei de memorii). Și, urmărindu-i tonul potolit, rar expansiv, niciodată fardat ca vreo politețe circumstanțială, totdeauna respirînd o sinceritate acută, aproape brutală, îmi place să mi-o inchipui ca pe o maică Norvegie, ca pe o ursitoare a Nordului, care răsucesce pentru cîteva săptămîni firul destinului meu, între un fiord și altul.

De la Oslo pînă la Bergen aş putea ajunge pe apă. Eu prefer drumul pe uscat, pentru a traversa una din cele mai sălbătice părți de țară. Toamna o las la Oslo. În munți, printre păduri, stînci și ape, un imperiu sălbatic al brazilor și zăpezii, pe care îl parcurg, mai tot timpul, în tunele: tunelele străpunse prin zidurile succesive de piatră, cu sutele; tunelele între doi munți, mai precis galerii de lemn menite să aperse linia și terasamentele de înzăpezire. Dacă vreau să păstrez în camera obscură o frîntură de priveliște, imaginea unor case de țară, scîlpătul unui lac, arcul grațios al vreunui pod, trebuie s-o fac fulgerător. Pînă ce îmi potrivesc, stîngaci, distanța, am și reintrat din spațiul alb în imperiul negrului.

Noaptea petrecută la Meland, în odaia închiriată la un «Café-pensionat», e o incursiune în cotidianul localităților climatice. Jos, în cafenea, o masă cu luminări care dublează lampa din tavan (sfeșnicele sînt din nou la modă, ca în multe țări ale Europei), în colțuri ghivece cu ficuși, un

La piața de pește din Bergen. Fotografie de Edith LUNDQUIST — Oslo ▲

Bisericuță norvegiană de lemn, înrudită ca tip cu cele maramureșene. ►

stand de suveniruri locale (chei enorme, linguri de lemn sculptate), totul gravitând în jurul unui Hi-Fi-Stereo, care îți cântă, în schimbul a 10 ore, toate melodiile, de la «All my sorrows» pînă la valsul vechi «Dusty Springfield». Sus, la etajul localului de lemn, o semimansardă vîruiată, încălzită cu un mic calorifer electric, la care ajung printr-un hol cu divan și fotolii de pluș auriu, decorate cu ceaprazuri în spirală, cu sfeșnice de metal gemene, în formă de corăbii vikinge, fotografii de bărbați bărboși și femei îmbrăcate semifolcloric. Astăzi gazda mai decorează cu flori cel mult fața de masă; nici ea, nici vecinele ei, nu mai au răbdarea bunicilor, care brodau pe veșmintele eroilor evocați în balade: «La umeri, patru ș pe tineri/ cu săbiile trase./ Pe mineci, patru ș pe fete/ în poală cu poame gustoase./ La dreapta, la stînga, brodate erau/ corăbii și valuri de mare;/ pe piept, două chipuri de îndrăgostiți/ privind la aceeași floare».

Și totuși nicăieri în Scandinavia portul popular nu imprimă linia modei mai mult decît în Norvegia. Și niciodată n-a făcut-o mai ostentativ decît în timpul și după ultimul război mondial: acesta era protestul cromatic împotriva intrusului feld-grau. Pînă și gingașa broderie răspundea opresiunii.

După scurtul interludiu montan, intru în... irealitate: autobuzul parcurge șoseaua fiordului Hardanger, strigător de albastru, prin care șerpuiesc printre munți, dacă nu chiar corăbiile cu ciocuri sculptate, vapoare comerciale și turistice. Drumul pe uscat suie și coboară, aproape curge lin la vale, în serpentine, printre case și hoteluri roșii și albe și grădini cu gladiole albe și roșii, peste care cad primii fulgi de zăpadă. În fiecare curte un stîlp pe care se înalță pavilionul atunci cînd sînt oaspeți înăuntru. Un obicei străvechi dublat în localurile publice de niște faclă aprinse perpetuu, în cinstea musafirilor. Către mijlocul drumului, ceața: la început roz, apoi gri-albastră, în fine confundată cu zăpada care devine treptat densă, întrepruptă din cînd în cînd zgomotos de cascade uriașe repezindu-și coama de cîteva ori mai furios decît căderile de apă făgărășene. Mestecenii cu grație feminină sînt aproape desfrunziți. Stejarii încă nu își predau

coroanele. Brazilii rezistă și azi, și miine, și peste veacuri în manta lor verde. Cer. Stînci. Apă. Un laviu în gri și verde, hașurat de stîlpi de înaltă tensiune. O călătorie între păduri și insule, pe șarmul dantelat al unui suvoi albastru de intensitate dalmatină, transpus însă într-o gamă de loc adriatică. Cîteva resturi rare de turme întoarse de la stinele băciților (bărbații rămîn de obicei să vadă de muncile cîmpului). Un peisaj în fața căruia încep să înțeleg romantismul pictorilor și liricilor norvegi din prima jumătate a veacului nostru. Un decor cu valențe de eternitate septentrională, întrerupte ici-colo de cotidian: rufele întinse la uscat în curți, pe niște suporturi în chip de umbrele de soare cu spițele nude, îndreptate în sus; cite o trăsură cu caii frumos încompați; o magazie de cereale și alimente, prevăzută și cu un loc special pentru garderoba familiei și zestrea fetelor: o clădire pe piloți, la care ajungi pe niște trepte de piatră, despărțite de prag, pentru a nu îngădui accesul rozătoarelor la rezervele alimentare. E clasicul *stabbur*, în care fetele dorm toată vara, pînă ce dă frigul, e tainița primelor îmbrățișări ale tinerilor, ferite de ochii vigilanți și puritani ai tatălui...

În rarele pauze ale ceții, peisajul e din nou dublat în apă. Călătoria e de fapt un drum între două fiorduri: unul real, celălalt răsfrînt, o perpetuă succesiune de imagini servite «pe tavă», o expoziție în *plein air* care s-ar putea dispensa de pictori: natura pare transcrisă de la sine. Micile insule sînt niște atoli de brazii, între care se zărește cite o «colibă de vară» în culori cafenii, roșii ori galbene. Niște «lacustre» cu totul nebacoviene.

În autogara orașului Bergen, așezat pe șapte munți, nu pe șapte coline, mă așteaptă secretara unui institut de cercetări care poartă numele fondatorului său, Christian Michelsen, și ai cărui colaboratori permanenți îmbrățișează cele mai diverse domenii, de la economie și sociologie la fizica nucleară. Cunoscută încă la Oslo, la serata clubului feminin «Zonta», d-na Astrid Borge mă întimpină la Bergen însoțită de o cățea lup, față de care la început am destule rezerve. Pînă la institutul în care se află și locuința gazdei avem de urcat vreo jumătate de oră. Ziua, de la fereastră, am în față priveliștea întregului oraș, a fiordului,

lui, a portului dintre munți. Chiar la picioarele mele, o casă mică de scînduri, un fel de cabană ca aspect, înconjurată de niște clădiri impozante, cu hornuri și tuburi industriale: e marea fabrică de bere a orașului, care a ținut să conserve intact primul ei lăcaș, cu pămîntul și iarba umedă de pe acoperiș ce-i feresc pe norvegieni de frig și de foc. Contrastul între clădiri e tot atît de izbitor cum ar putea fi, de pildă, acela între legendarul bordei al lui Bucur și, să zicem, blocul turn din Piața Palatului. În amurg, nu îmi pot pur și simplu dezlipi ochii de la fereastră. În cadrul ei, o dată cu coborîrea serii, se produce metamorfoza orașului, a munților: pămîntul devine cer, casele constelații, cărora apa le reflectă vibrant strălucirea.

A doua zi, ploaie. Adică, mi se spune, o reintrare în normal: la Bergen plouă 360 de zile pe an. Localnicii sînt deseori exasperați de ropotul permanent al stropilor. Dar, ca și vîntul de larg, ploaia e marele purificator al atmosferei. Fumul fabricilor, fumul vapoarelor din port e pur și simplu spălat, aerul rămînînd pur în tot fiordul. Mama unei tinere doctorițe în teologie se oferă să-mi arate din fuga mașinii cîteva puncte pitorești. Iată-ne deci coborînd din nou pe lingă vechea Poartă a orașului, fără să plătim, ca în alte veacuri, vreo vamă.

Dacă ar fi timp frumos ne-am șui cu funicularul pe cel mai înalt munte. În ceață ar fi inutil s-o facem. Mașina ne duce numai pînă la o biserică de lemn, înrudită ca tip cu cele maramureșene, mai masivă însă și splendid sculptată. (Pentru orice călător, Norvegia se asociază cu lemnul cioplit. Din vremea vikingilor, ciocurile de corăbii, săniile, cofele erau mici capodopere ale ciopliților, ca și portalurile de biserici, turnurile cu cruce și dragoni, stranele medievale, ba chiar și mobilierul țărănesc, cu paturile mici care par leagănele unor prunci de giganți.) Prin ferestrele minuscule ale bisericii intră foarte puțină lumină. Imaginile biblice pictate pe lemn abia se pot ghici cu ajutorul unei lanterne. La doi pași, o «belvedere» (inutilă, fiindcă panorama e înfășurată în nori), de unde coborîm apoi spre portul odinioară centru naval al Nordului. Săpăturile de la capătul Străzii Germane, cu case tipic hanseatice, au scos la iveală măturile unui negoț și ale unei căraușii marine înfloritoare: frînturi de corăbii, vestigii de artă și monede din lumea întreagă, ceramică engleză, bi-

juterii normande, cupe extrem-orientale.

De cite ori trecem prin tîrgul de pește doamnele care mi-au oferit societatea le descoperă alt farmec lexical al pescarilor. Eu îl prefer pe cel arhitectonic, cucerito al cheiului, și sever romantic al milenar biserici Sfînta Maria. La intrarea Muzeului istoric, străjuită de două pietre falice sînt bolizind fertilitatea, sculpturile sacre în lemn și picturile aduse din diverse biserici ar putea face obiectul unei săptămîni de studiu al culorilor, în fața cărora în timpul nu îmi acord decît un răgaz de două ceasuri. Caracterul germanic al chipurilor cioplite e tot atît de evident, pe cît de autohtone sînt tapiseriile. Mai numeroase decît broderiile, țesăturile au de mult ori ca punct de plecare motivele anotimpurilor, figurate nu prin flori, ca pe scoțele olteneste, ci prin oameni: aprilie e un tînar norveg colindînd pădurea și ascuțind ciripitul păsărilor; luna mai, un călător traversînd un cîmp înflorit. La tapiseriile brodate se folosesc și motivele biblice. Niciodată cromatic lor nu e țipătoare: paleta e mai curînd spălată de ploaie, înducită de ceață.

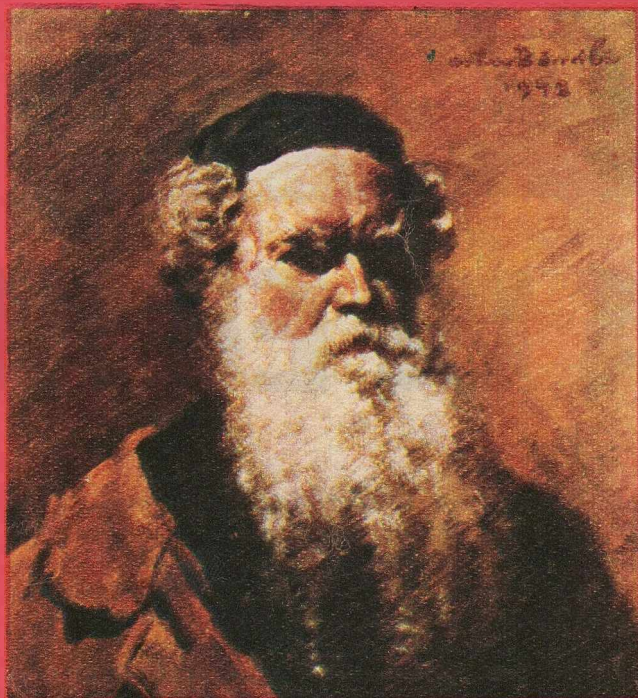
La sfîrșitul zilei turistice, masa. În fine mai întim decît marele restaurant din centru, cu vederea spre parcul unde muzica militară obișnuiește să cînte — ca și în Oslo — zilnic, în chioșc, e un mic loc împărțit într-un pavilion de vînătoare, un compartiment romantic «fin de siècle»: un al treilea, modern, traversate, rînd pe rînd, de același chitarist italian, cu o nuanță foarte meridională de piele și o inflexiune vocală hipersudică: e unul din mulții trubaduri italieni care se stabilesc temporar și contractual în țeșturile nordice.

Pe seară, două ore de odihnă în locuința Astridei Borge. Închisă într-o solitudine discretă, de o politețe fără răceală și nobilețe fără ostentație, secretara Institutului Christian Michelsen lasă să-i scape rădăcinile în confesiuni cite o frîntură din viața particulară, imediat învîlăuită în reminiscențe ale istoriei orașului, din anii de ocupație, ale dramelor petrecute la Berger Belsen, acel lagăr al morșii în care și găsit sfîrșitul Anna Frank. Apoi, un rămas bun, o strîngere de mînă, un ultim lătra prietenos al lupoaicei domestice, care mă însoțește pînă dincolo de poartă. Î fine, un adio pe întuneric acestui oraș ireal. Un compartiment de tren aproape gol, care mă poartă o noapte întregă înapoi, spre Oslo.

În oglinda timpului

Operele de artă au un destin ciudat pe care li-l sorocește neîndurător timpul. Supraviețuind creatorului, deseori pot să intre în conuri de umbră. Cînd imaginile create de artist cad în desuetudine, se sting și mor, și, o dată cu ele, pictorul își încheie în mod tragic ciclul creației sale. Sau, diimpotrivă, uita-rea poate fi o sincopă trecătoare, pentru ca din nou opera să intre în conștiința publicului cu o sporită vigoare. Fiecare epocă își are operele sale, oglinzi care vorbesc posterității despre spiritualitatea, realitatea și evenimentele care au polarizat atenția acelor generații. Ele reprezintă optica unui deceniu sau a unui întreg veac, căutările, frământările și împlinirile unei comunități. Este cazul operei lui Octav Băncilă, artistul care înregistrează cu sensibilitatea unui seismograf momentele dramatice ale unei epoci. Dacă comprehensiunea artistului pentru dominantele sociale se datorează contactului strîns cu cercul «Contemporanului», ea nu este mai puțin tributară și ascendenței sale, care-i dăruie acea gravă înțelegere a unor stări de lucruri din lumea țărănească de la începutul veacului. Anul 1907 a însemnat pentru artist nu numai un șir de luni pline de evenimente răscolitoare, ci un ferment pentru crearea unui număr întreg de opere.

Colindînd satele revoltaților moldoveni sau pe cele de pe valea Oltului, artistul trăiește pînă la emoție drama țaranului și creează o impresionantă biografie a durerii, un ciclu din care ne sînt cunoscute, în original, din publicații sau din reproduceri fotografice, mai mult de

Octav Băncilă: Autoportret.

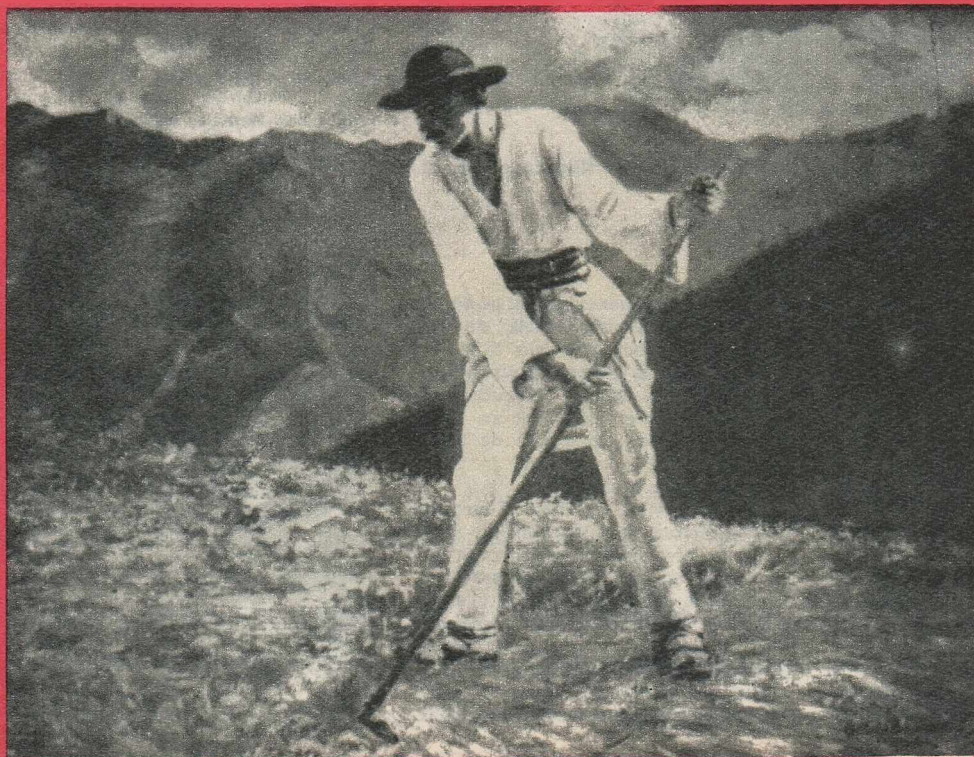
zece compoziții. E o istorie a răscoalelor cu emoționantul prolog în culori care este tabloul «Înainte de 1907», unde țaranul e un Crist al suferințelor; cu dramatica pinză «1907», imagine a zguduitorilor evenimente; cu «Execuția», «Recunoașterea» morților și «Înmormintarea», pierdute și retransmise posterității de descrierea lor în articole de gazetă și prin reproduceri fotografice. Un leitmotiv care-l va obseda pe artist multă vreme încă, determinîndu-l să reia «momentul 1907» în lucrări ca alegoria «Historia» (1911) sau «Propagandistul» (1914). Că aceste pinze au fost întimpinate cu o vie audiență o demonstrează cronicile din presa vremii sau evenimentele și legendele care s-au creat în jurul unora dintre ele. Tabloul «1907» a fost prezentat pentru prima oară în chiar a-

nul răscoalelor în vitrina librăriei «Moldova» din Iași. Expus la Ateneu în 1909, autoritățile ordonă scoaterea lui împreună cu alte pinze. Și în timp ce o parte a presei îl ataca violent pe pictor, un țaran ingenu chează în fața pinzei ca înaintea unei icoane...

Părăsind universul rural pentru a explora lumea muncitorească («Grevistul» (1914), «Întrunire» (1914), «În zi de grevă» (1915) etc.) sau cea a meșteșugarilor evrei din mahalalele Iașului, Băncilă revine mereu asupra vieții satului românesc. Departele de idilă, de concepția patriarhală a satului, artistul scrie în pastă onctuoasă o cronică a muncii cotidiene, creează documente de o emoționantă autenticitate a unei lumi copleșite în acea epocă de atîtea drame.

A. STAN

Octav Băncilă: Cosaș de la munte.

tv

cum se ia și cum nu se ia un interviu

Înceiam cronica de data trecută cu unele considerații critice despre interviurile televizate. Problema merită o dezbateră mai largă. Pe măsura dezvoltării emisiunilor informative, formula publicistică a interviului (individual și colectiv) este utilizată tot mai frecvent, cu rezultate îndeobște bune și foarte bune. Prin intermediul micului ecran am cunoscut în ultima vreme personalități remarcabile ale vieții literare, științifice, artistice, economice, care ne-au vorbit despre preocupările lor personale și despre problematica domeniului lor de activitate. Discuția cu profesorul Octav Onicescu, pentru a da un singur exemplu, a fost un eveniment memorabil. Sute de mii de telespectatori au avut prilejul de a asculta confesiunea sinceră și spirituală a unui distins matematician, care nu a pregetat să ne comunice, într-un limbaj simplu dar cu profunde rezonanțe filozofice și lirice, vederile sale despre știință, despre artă, despre căutări, despre împlinire. Oricine poate alcătui fără dificultăți o lungă listă de convorbiri pline de miez, la capătul cărora ne-am simțit mai bogați su fletește, mai aproape de marile spirite ale vremii noastre.

O singură observație: anumiți oameni de cultură, în special scriitorii, tind să revină prea frecvent, în cele mai diverse ipostaze și emisiuni, în timp ce alții, cel puțin la fel de reprezentativi, nu sînt abordați mai niciodată. Se manifestă și aici tendința, adesea semnalată, a televiziunii, de a ieși cu greu din lumea strîmță a colaboratorilor ei cu vechi state de serviciu. Într-adins am folosit aici termenul, la prima vedere impropriu, «colaborator», pentru că se ajunge citeodată pînă la situația paradoxală ca una și aceeași persoană să apară astăzi în postura de prezentator al unei emisiuni, mâine sau poimîine în aceea de invitat cărui i se ia un interviu și apoi tot așa de la capăt.

Principalele slăbiciuni ale interviului televizat sînt însă de altă natură. De cînd a pătruns în mai toate tipurile de emisiuni (în special în teledocumentare și extrem de binevenit), a scăzut pare-se exigența față de cei care, după o expresie intrată în uz, «realizează» interviurile. Nu este totuși un gen publicistic atît de facil încît să fie la îndemina tuturor începătorilor. O dovedește discrepanța dintre convorbirile conduse de reporterii experimentați și talentați și cele înjghebate de unii dintre debutanți. Pe treapta cea mai de jos întîlnim o situație incredibilă deși, prea ades, reală: reporterul citește cuvînt cu cuvînt întrebările la care interlocutorul său, stăpîn pe subiect, răspunde liber. Probabil că textul întrebărilor a fost redactat, în majoritatea acestor cazuri, chiar de către interviuat, «reporterul» jucînd doar rolul unui figurant inutil.

La acest nivel nu avem ce discuta despre modul în care un reporter cu un bagaj de cunoștințe generale adecvat trebuie să se pregătească pentru a susține o discuție de specialitate. Sîntem prea departe de interviul cu șanse de a se transforma într-o dezbateră, într-o confruntare de opinii. Și în preajma acestui tip evident superior de interviu pîndesc însă anumite primejdii.

Reporterului i se cere o anumită discreție o anumită modestie. Primul plan — vizual și auditiv — aparține de drept numai și numai invitatului său. Reprezentantul televiziunii e dator să se ferească de orice gesturi care ar putea fi interpretate ca o intenție de a acapara atenția telespectatorilor. Tînăra care a primit misiunea de a lua un interviu arhitectei Riri Delavrancea nu s-a conformat întru totul acestor cerințe elementare: ne-a adresat priviri și zîmbete de prisos. Deranjau.

Revenind la interviurile de tip colocvii vom nota că, pentru a părea «interesant», unii reporterii se hazardază în a formula întrebări sau chiar a afirma puncte de vedere în măsură să provoace stupefacție interlocutorilor lor și a noastră. Cu cităva vreme în urmă, actrița italiană Antonella Lualdi, care urmează să interpreteze într-un film românesc rolul unei prințese dace, a fost întrebată în fața noastră dacă... în calitatea ei de urmașă a romanilor nu-i va fi greu să întruchipeze o fiică a poporului dac. Disimulîndu-și surprinderea provocată de o atît de îngustă înțelegere a condiționării atavice, tînăra actriță a răspuns logic și cu bun-simț că, atunci cînd e vorba de vremuri atît de îndepărtate, dificultatea constă în a te transpune în mentalitatea epocii respective, apartenența de neam a personajului rămînd o problemă secundară. Dar reporterul venise cu un punctaj de care nu se îndura să se despartă și de aceea, adresîndu-se în continuare actorului Richard Johnson, l-a întrebat cum va putea el, englez, să se apropie fără resentimente de rolul unui împărat roman, știut fiind că... romanii au invadat cîndva, insulele britanice.

Modul de prezentare a interviurilor oferă și alte motive de perplexitate. La ultimul «Transfocator», «interviul pe meridian» a început printr-o declarație a președintelui Academiei braziliene de literă, Austregesilo de Athayde, a continuat cu explicația că e vorba de un interviu acordat trimisului televiziunii române, Ovidiu Drugă, în cadrul unei «conferințe de presă» și s-a încheiat cu cuvintele scriitorului: «Vă mulțumesc că ați folosit prilejul prezenței dv. în Brazilia pentru a mă vizita». Aceste ultime cuvinte nu prea rimau cu ideea «conferinței de presă». Unii telespectatori și-au amintit însă că au citit în nr. 46/1967 al revistei «Lumea» o versiune mai amplă a aceluiași interviu, în care se preciza pînă și ora fixată de președintele Academiei pentru convorbirea cu trimisii speciali ai revistei «Lumea» și Televiziunii române. «Transfocatorul» a preferat să-l citeze doar pe operatorul care a fixat întrevăderea pe peliculă, omîndu-l pe reporterul care a luat de fapt interviul (deși, la un moment dat, l-am văzut și în imagine). Ce să credem despre acest procedeu?

Toate cele de mai sus țîn de tehnica interviului televizat. Mai sînt și alte aspecte ale măiestriei profesionale pe care ne propunem să le discutăm în curînd.

Felicia ANTIP

ARTA LA EA ACASĂ

Făgăduințele făcute în ultima vreme se împlinesc. Rînd pe rînd, desigur. Pe ecranele noastre se instalează tot mai multe filme «de artă», ca să folosim un termen ciudat dar consacrat. Cinematograful «Central», specializat, gazda premierelor de clasă, le lansează cu forță (dar și cu destulă înghesuială mai ales acum, iarna. Întrebarea «un singur cinematograful specializat?» lansată în revista noastră cu cîțva timp în urmă nu este o vorbă aruncată în vînt). După două întîlniri cu Schlesinger și Kurosawa — despre care relatăm în paginile de față — așteptăm cu justificat interes pe cele viitoare: cu Alain Resnais, Bergman, Antonioni și alții.

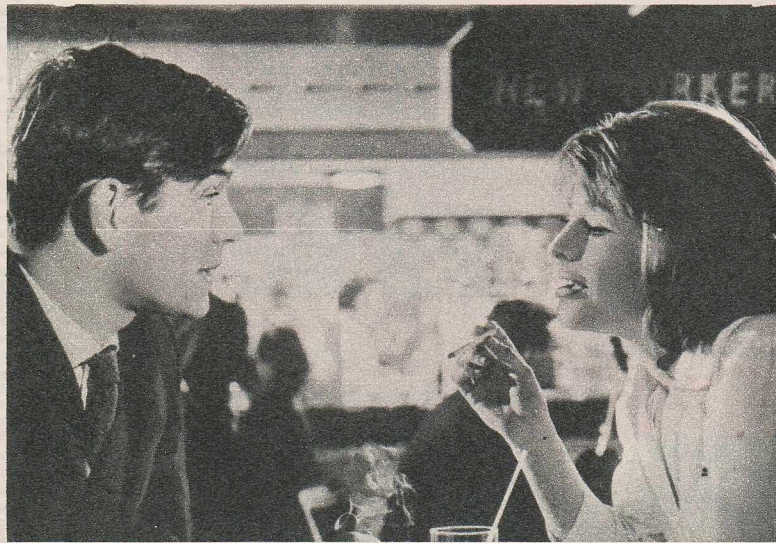
La întîmplare, cînd nu ne așteptăm, ne trezim pe ecrane cu cîte un film pe care de fapt ar fi trebuit să-l vedem cu cîțiva ani în urmă. Desigur, fiind vorba de opere de artă autentică, în primul rînd ne bucurăm de prezența lor, dar după asta ne și întristăm puțin. Ne întristăm la gîndul că răspîndirea sistematică a culturii cinematografice atîrnă de atîtea lucruri mari și mici, ba uneori avem impresia că depinde de însuși... Dumnezeu, încît nu e cazul să avem indignări facile.

Desigur, ar fi fost bine să facem cunoștință cu «Billy mincinosul» imediat după «Privește înapoi cu minie», «Singurătatea alergătorului de cursă lungă» și «Viață sportivă», atunci cînd prin văzduh mai răsuna ceva din sunetele, fulgerele și trompetele «tinerilor minioși». Mai mult decît oricare altul din curentele ce au agitat în ultima vreme apele filmului, «cinematograful liber» (free-cinema) englez a fost o mișcare unitară și ne-ar fi prins cum nu se poate mai bine s-o cunoaștem în bloc. În sfîrșit, poate că mai practic este să apelăm la un gînd reconfortant și anume acela că filmul lui John Schlesinger ne farmecă, ne amărăște și nu ne lasă în pace cu o acuitate pe care o bănuim imună în fața timpului. Billy Fisher este frate cu Jimmy Porter («Privește înapoi cu minie»), cu Frank Machin («Viață sportivă»), ori cu Collin («Singurătatea alergătorului de cursă lungă»).

Disprețuitor și el al conformismului și filistinismului, al idealurilor de doi bani, al falselor virtuți puritane, dar mai mult dintr-o intuire a acestora decît dintr-o matură luare de cunoștință, Billy, ca și semenii săi, își caută un refugiu.

Îl găsește într-un soi de minciună (nu minciună pur și simplu). Mîntea sa plămăiește o țară fără determinări precise, Ambrozia, al cărei conducător îi place să se închipuie. Nu pentru că ar avea orgoliul puterii, al funcției, ci pentru că doar astfel ar putea fi lăsat în pace să facă ce vrea. Nu cine știe ce, ci doar ceea ce-și dorește sufletul său năpădit de o frondă destul de puștească: să nu țină seama de nici o conveniență, să meargă șontic în plină stradă dacă are chef, să se plimbe țanțoș precum un aristocrat, spre propriul său amuzament, să se strîmbe cînd îi place. Gîndurile mărunțului funcționar de la serviciul de pompe funebre nu călătoresc foarte departe așadar, ci doar într-un ținut unde poți trăi «alt fel». Visul său, autoamăgirea, se prelungește în viața de toate zilele pentru a deveni

Billy mincinosul, Billy visătorul

Doi actori mari, Tom Courtenay și Julie Christie, într-un film care rezistă exigențelor timpului.

aici acel «soi de minciună» candidă, amabilă, nevinovată în aparență, care, nu se știe cum, năvălește, îl cheamă din toate părțile, încît băiatul pare că a devenit el însuși propria-i victimă. Billy se mișcă prin viață ca printr-o lume platoniciană, mai bine zis o parodie a acesteia, în care fiecare obiect parcă îi cheamă în amintire un altul asemănător, din țara sa de vis, unde totul e perfect fiindcă totul e posibil: o vază banală devine o goarnă în care poți urla după pofta inimii, o oglindă nu este un obiect în care te privești, ci unul în fața căruia poți face giumbușlucuri.

Se înțelege, toate acestea stîrnesc hohote de rîs, dar rîsul ne poartă numai pînă la un anumit punct; în momentul cînd ne dăm seamă că Billy s-a înclîcit în propriile sale ițe, că evadarea sa este sterilă, jalnică, zîmbetul îngheață

și orice revenire nedorită a lui ne aruncă într-o stare de stinghereală, de jenă față de noi înșine. Știm sigur că nu mai avem dreptul să rîdem, că cinstită rămîne doar amărăciunea. Neputința înșelărilor de sine, indiferent ce forme ar lua ea, este condamnată de Schlesinger fără bătaie cu pumnii în piept, dar destul de transparent.

Jucat magistral de Tom Courtenay («Singurătatea alergătorului de cursă lungă»), care realizează performanța rară de a se adresa prin replică partenerilor, iar cu ochii unei lumi numai de el știute și de Julie Christie, fata care trece prin film ca un cîntec, apariție uluitoare, magnetizantă, «Billy mincinosul» ne amintește cuvintele lui Eluard: «Singurul adăpost posibil este lumea întregă».

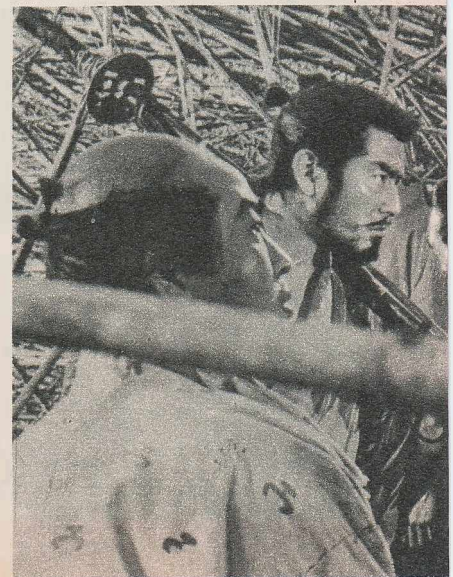
Magda MIHĂILESCU

Vitalitatea samurailor lui Kurosawa

«Un film de acțiune nu poate fi decît un film de acțiune, dar ce lucru minunat dacă poate în același timp să pretindă că zugrăvește umanitatea!»

AKIRA KUROSAWA

În 1951, o dată cu Veneția, care decerna marele premiu «Leul San Marco» de aur al prestigiosului său festival filmului Rashomon». Europa descoperirea un mare cineast și o importantă cinematografie națională. De atunci, filmul japonez a început să cunoască o răspîndire crescîndă pe ecranele Europei și Americii, alți mari cinești niponi au obținut meritate recunoașteri internaționale (dacă ar fi să-l amintim numai pe Mizoguchi), dar numele care s-a impus cel mai durabil a fost și continuă să fie cel al învingătorului de la Veneția de acum 17 ani: Akira Kurosawa. Pentru mulți cinefili el a devenit sinonim cu școala japoneză de cinema și constituie un termen de referință curent în dezbaterile critice privind dezvoltarea actuală a celei de-a șaptea arte, situîndu-se pe un plan similar cu personalități de talia unui Bunuel, Antonioni, Welles, Bergman, Hitchcock, Resnais, Fellini, Wajda, Godard ș.a. De altfel «începtorul» făcut în 1951 a continuat în anul următor la Festivalul de la Berlin («Ursul de argint»

pentru filmul *A trăi* — tragică poveste, nu egal de densă sub raportul intensității emoției a ultimelor luni din viața unui bolnav de cancer, dornic să se facă util semenilor înainte de a muri), iar apoi din nou la Veneția (în 1954, «Leul de argint») pentru *Cei șapte samurai* și în 1965 premiul pentru cea mai bună interpretare masculină acordat protagonistului său preferat, Toshiro Mifune, pentru *Barbă roșie*.

Lăsând la o parte acest palmares — oricum impunător — fenomenul Kurosawa este cu atât mai interesant cu cât, practic, doar o parte a operei sale a trecut dincolo de granițele japoneze. La 58 de ani (născut în martie 1910), el a realizat peste 25 de filme de o mare diversitate tematică și de genuri — de la ecranizarea unor vechi legende tradiționale (așa-numitele *jidai gheki*), la abordarea realităților sociale contemporane, ante și postbelice, de la transpuneri în climat japonez a unor capodopere clasice ale literaturii universale, la filme politiste sau sumbre drame psihologice. Dar marele public din țările europene nu cunoaște multe din aceste realizări, așa încât s-ar părea că faima cineastului stă pe o temelie relativ îngustă. Faptul că ea se dovedește extrem de solidă are cel puțin două explicații posibile.

Mai întâi, e vorba de calitatea superioară a creațiilor care au ajuns pînă la noi. Exceptînd unele filme de la începutul carierei lui Kurosawa, considerate demne de interes și elocvente pentru traiectoria artistului (de exemplu: *Legenda judoului* — 1943, filmul lui de debut, *Nu-mi regret tinerețea* — 1946 sau *Îngerul beat* — 1948, prima colaborare cu actorul Mifune), am avut ocazia să vedem efectiv realizările cele mai reprezentative pentru tendințele și predelecțiile care animă universul regizorului.

Apoi, se discută — nu fără justificare — despre o anumită afinitate spirituală a lui Kurosawa cu arta și cultura continentului european, ceea ce a și făcut pe unii să-l socotească «cel mai european» dintre autorii de filme din Japonia. Comentariile despre *Rashomon* au raportat filmul la motive ale teatrului lui Pirandello, la forța expresivă și construcția viguroasă a muzicii lui Wagner sau la perfecțiunea pură a tragediei eline. Kurosawa însuși a simțit accesibilitatea evidentă a filmului pentru înțelegerea europenilor (în pofida subiectului inspirat dintr-o veche poveste niponă) și mărturisea că ar fi preferat ca premiul de la Veneția să consacre una dintre creațiile sale legate intim și direct de natura specifică a vieții japoneze contemporane. Nu se poate trece nici peste pasiunea cineastului pentru Shakespeare, Dostoievski, Gorki, *Tronul însingerat* (1957) transpune «Macbeth» cu

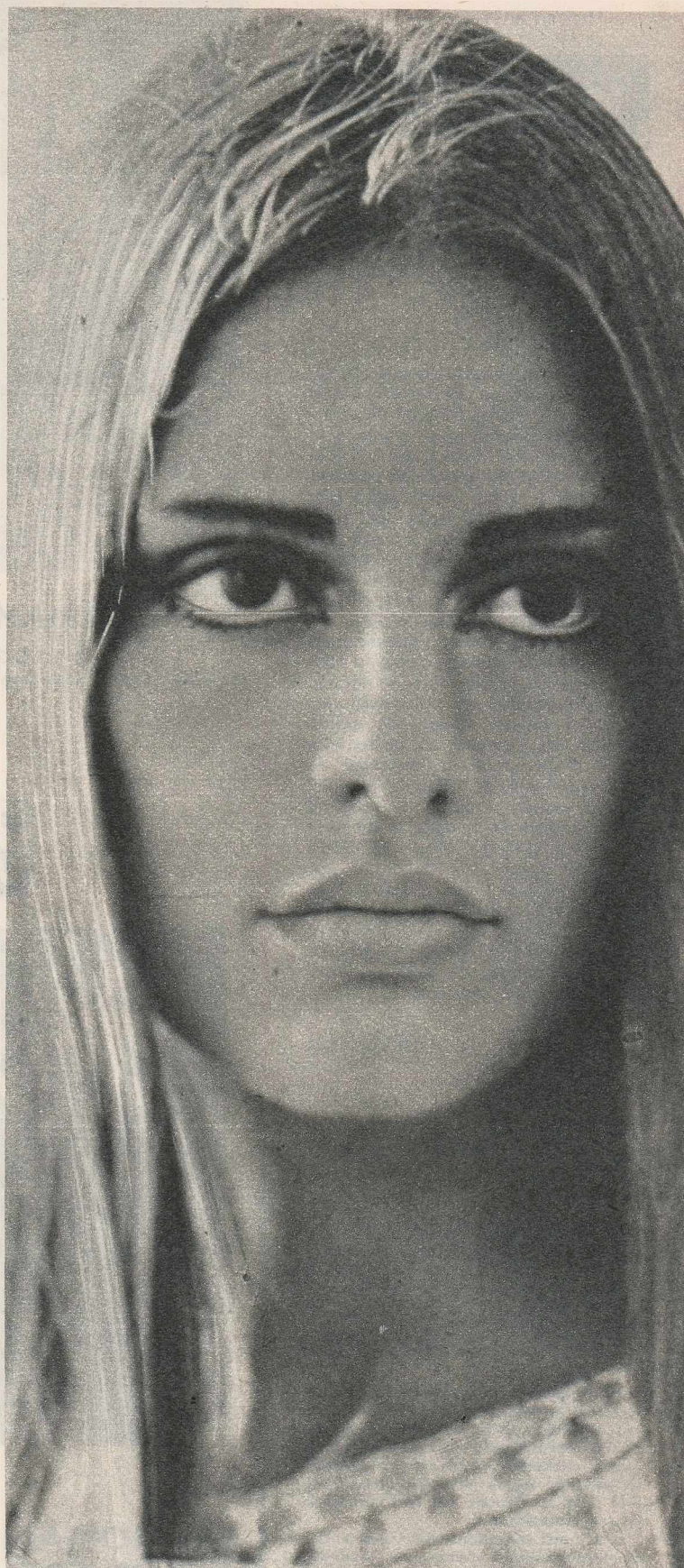
receptivitate față de esența acestei tragedii, a setei neînfrinate de putere și cu o rară capacitate de a vizualiza în echivalențe filmice datele fundamentale ale conflictului — bunăoară pădurea și locul ei în derularea acțiunii ori pieirea eroului în final sub ploaia de săgeți care-l străpung în timp ce se zvircolește zadarnic. Localizarea subiectului în evul mediu japonez (ca, de altminteri, și trecerea *Azilului de noapte* al lui Gorki pe coordonate proprii mediului nipon) nu face decât mai clară universalitatea orizontului artistului. Kurosawa s-a arătat, de asemenea, receptiv față de cinematografia europeană, ca și față de Hollywood. Și-a exprimat în diferite ocazii prețuirea pentru neorealismul italian și, în particular, pentru Vittorio de Sica și a știut să învețe de la cineștii americani multe din regulile de fier ale construcției filmelor de aventuri și polițiste.

Toate astea nu înseamnă că realizărilor lui le-ar lipsi acea aură de stranie fascinație, absolut specifică artei japoneze tradiționale sau moderne, care trezește uimirea încântată a publicului european familiarizat cu alte modalități de expresie. În mod special Kurosawa se impune prin preferința pentru dezlănțuirii violente, chiar paroxistice (nici odată însă gratuite), născute necesar din evoluția caracterelor pe care îi place să le deseneze apăsător, în contururi nete, prin simțul ritmului și al mișcării, servind cu exactitate substanța dramatică a ideilor, și printr-un rafinat gust plastic, șlefuit încă din tinerețe cînd, inițial, se dedicase picturii.

Prezența pe ecranele bucureștene a *Celor șapte samurai*, după ce anterior au rulat în rețeaua publică sau la cinematecă *Rashomon*, *Sanjuro*, *Barbă roșie*, *Tronul însingerat*, *A trăi*, oferă un nou prilej de a gusta arta marelui cineast. Subiectul este binecunoscut — el a fost reluat ulterior și plasat într-o ambianță de «western» de către John Sturges cu «magnificii» lui. Kurosawa desfășoară captivant și frenetic întreaga aventură, de la recrutarea celor șapte spadasi decizi să salveze satul, veșnic pradă atacurilor dezlănțuite de bandiți, pînă la pregătirea apărării, instruirea țăranilor și crîncena ciocnire cu tilharii care sînt nimicitori. Trama ne ține încordată atenția de la început pînă la sfîrșit. Dar forța filmului vine din altă parte, de undeva dinăuntru, dincolo de încăierări, de săbii încrucișate, de hoji pedepșiți dintr-o singură lovitură mortală.

Este aici, în primul rînd, un elogiu aspru adus permanențelor umane, mai puternice decît cele mai vitrege împrejurări; așa cum o afirmă în final Kambei, șeful celor șapte, adevărații învingători sînt țăranii, cei care nu vor înceta să-și cultive pămîntul, să-i smulgă roadele și să se bucure de fertilitatea muncii lor pașnice, eliberați de spaimă și teroare. Cavaleri rătăcitori peste pămînturi, asemănători vîntului, samurarii își onorează curajul și iscusința în minuirea armelor prin faptul că intervin în apărarea celor umili și năpăstuiți. În al doilea rînd, *Cei șapte samurai* răsună ca o elegie care deplînge (dar și vestește implacabil) inevitabilul sfîrșit al războinicilor de profesie. Mormintele din virful dealului încheie simbolic filmul sugerînd fără echivoc soarta care îi așteaptă și pe ceilalți. Din această perspectivă apare clar de ce stăruie autorul asupra poveștii delicate de dragoste a celui mai tînăr samurai sau de ce presară de-a lungul acțiunii dese momente vesele, de relaxare, susținute cu vervă mai ales de Toshiro Mifune; Kurosawa nu exaltă virtuțile războinice în sine, ci vrea să descifreze în aventura celor 7 samurai, valorile esențiale ale muncii umane pașnice, care trebuie să fie întotdeauna apărute. De aici rezultă vitalitatea eroilor săi și, totodată, prospețimea nealterată a acestui film vechi de 13 ani, care nu încetează să ne seducă.

Mihail LUPU

TELEGRAMS

● Cunoscutul critic cinematografic francez Michel Cournot își face debutul în cinematografie ca regizor. Filmul său, intitulat «Les gauloises bleues», va fi, după propria-i mărturisire, «comic și totodată înspăimîntător». Printre interpreți se numără François Perier, Annie Girardot (pe care o dată, într-o cronică, Cournot a comparat-o, foarte măgulitor, cu o «pietricică»), Bruno Cremer, Jean-Pierre Kalfon.

● Yul Brynner, Anthony Quinn, Michael Caine, Anna Karina și Candice Bergen se află pe insula Mallorca, devenit loc de filmare pentru regizorul american Guy Green care realizează o ecranizare după romanul lui John Foles «Jocul lui Dumnezeu». Se pare că pe platou domnește o atmosferă de mare înțelegere: fiind vorba de actori unul și unul, toți se întrec în a-și face reciproc complimente.

● Cineastul iugoslav Zika Pavlović își montează filmul «Cînd voi fi mort», povestea unui om devenit criminal împotriva voinței sale. În rolul principal apare un debutant — Dragan Nikolic.

● Partenera lui Belmondo în filmul «Jô», pe care-l turnează în prezent regizorul Robert Enrico, este tînăra actriță braziliană Duda Cavalcanti (în fotografie).

● Presa străină anunță că Peter O'Toole și Petula Clark au semnat un contract pentru o nouă versiune, muzicală, a cunoscutului «Adio, domnule Chips».

Un elogiu aspru adus permanențelor umane.

SE NON È VERO...

SAVANȚII NU DORM...

Știința progresează. Specialiștii au ajuns la concluzia că timpul pierdut cu somnul ar putea avea întrebuințări utile. Au și început să se studieze, în timpul somnului, limbi străine. Astfel cite o modernă «Frumoasă din pădurea adormită» ar putea să se trezească, dintr-un somn îndelungat, aptă pentru a-și lua doctoratul în filologie sau pentru a ocupa un post de traducătoare poliglotă. Se prevede că în etapa următoare savanții vor reuși să acționeze asupra centrilor vederii, făcând ca în felul acesta oamenii să-și poată controla visele. Așadar, nu pare a fi departe vremea când, în loc de coșmare, oamenii vor putea «viziona» în somn cursuri filmate de știință popularizată. Dar cele mai pasionante par a fi perspectivele deschise de teoria (preluată, de altfel, de la vechii indieni) potrivit căreia omul adormit este deosebit de receptiv la tot ce e frumos și înălțător. Poate că într-o zi, folosindu-se cura de somn, vor putea fi vindecați cei care suferă de egoism, meschinărie, boala platitudinii etc. Să fie astfel posibil de realizat prin simplă adormire vechiul... «vis» al omenirii, de a avea numai exemplare treze, deștepte?

L. SĂRĂȚEANU

● PUNCT

● SI DE LA CAPĂT

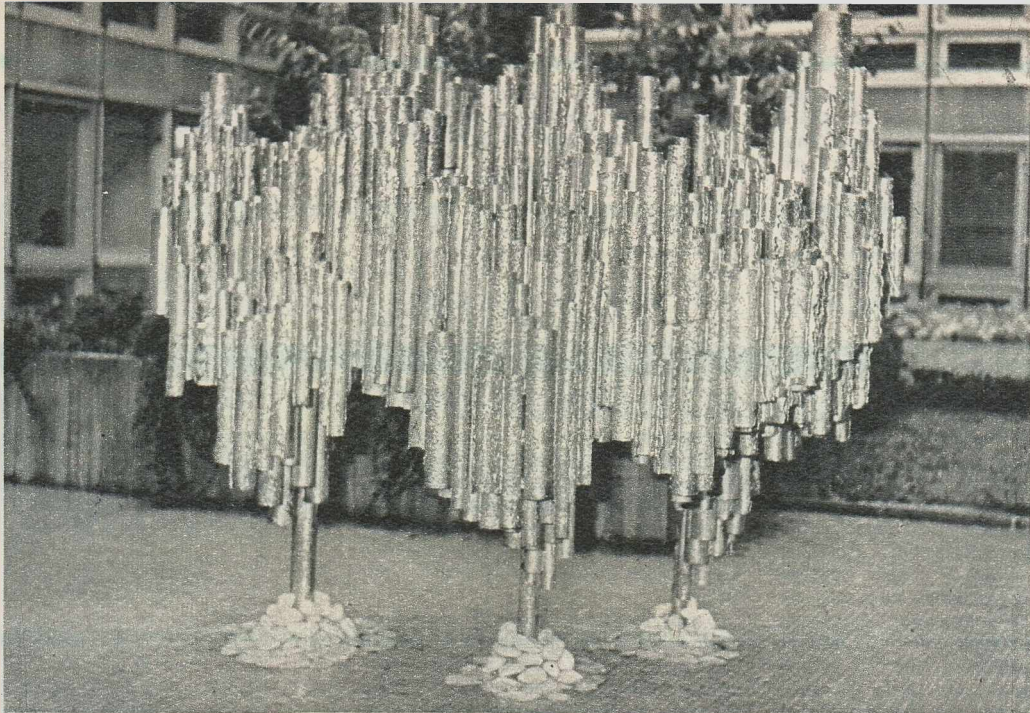
● În orașul francez Tarbes se vor distribui școlărilor mici bucuțele de hirtie din material reflectant, având aproximativ dimensiunile unor timbre. Prinse de ciorapi lângă gleznă, etichetele acestea vor atrage atenția șoferilor asupra micuților pietoni, evitând astfel accidentele atât de frecvente la lăsarea întunericului.

● În urma senzaționalelor transplantări de inimă din ultima vreme, ziarul londonez «Evening Standard» a publicat rezultatul unui sondaj efectuat printre persoane ce au depășit 21 de ani. La întrebarea: «Sinteți de acord să permiteți transplantarea unei părți din corpul dv. după ce decesul dv. va fi atestat, contribuind astfel la salvarea altei vieți?», 80% dintre cei întrebați au răspuns DA, 13% au răspuns negativ, iar 7% nu au avut nici o părere.

● Rujul de buze este cel mai căutat produs cosmetic. Cel puțin așa rezultă din analiza cifrei de afaceri a industriei britanice de specialitate. În ordinea cererii urmează machiajele pentru ochi și lacul de unghii.

● Amabilitate în abonament! O florărie pariziană se obligă, contra unei sume globale, să trimită zilnic, săptămânal sau lunar, un buchet de flori persoanei indicate. Procedul este practic, mai ales pentru soții distrași, cu condiția de a indica corect adresa.

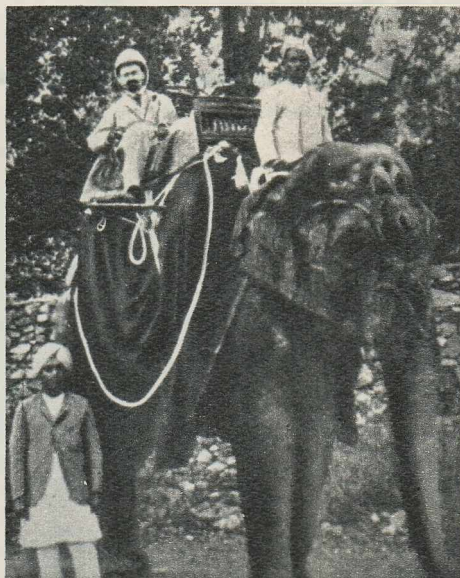
● O.N.U. va lansa în curând o nouă serie de timbre având ca subiect operele de artă care împodobesc sediul Națiunilor Unite din New York. O coliță specială va fi dedicată vitraliului lui Marc Chagall.

IN MEMORIAM...

La sediul U.N.E.S.C.O. din Paris a fost dezvelit acest monument care — sugerind un mănunchi de tuburi de orgă — evocă vasta gamă de sentimente exprimate în opera marelui compozitor finlandez Jean Sibelius.

FLACĂRA VARIETĂȚI

UN ROMÂN ÎN INDIA ACUM TREI SFERTURI DE VEAC

Mihail Cantacuzino, fiul lui G.G. Cantacuzino-Nababul, a fost unul dintre marii călători ai veacului trecut. După ce și-a terminat studiile la Berlin și la Paris, între anii 1879 și 1893, obținând trei doctorate (în litere, științe politice și drept), și-a început activitatea de călător, vizitând: țările nordice din Europa, America de Nord, de la Atlantic până la Pacific și de la granițele Mexicului până în Canada; apoi Grecia, Turcia, Egiptul. În anul 1894 întreprinde cea mai lungă și mai interesantă călătorie — Extremul Orient. Vizitează: Japonia, China, Indochina și — timp mai îndelungat — India. Datorită scrisorilor de recomandare pe care le avea de la prietenii săi din Anglia și din Franța, Cantacuzino a călătorit în India în cele mai bune condiții, fiind invitatul de onoare al rajahilor care au organizat, la cererea sa, expediții științifice și vânători. În fotografie: Mihail Cantacuzino pe unul dintre elefanții maharadjului din Madras.

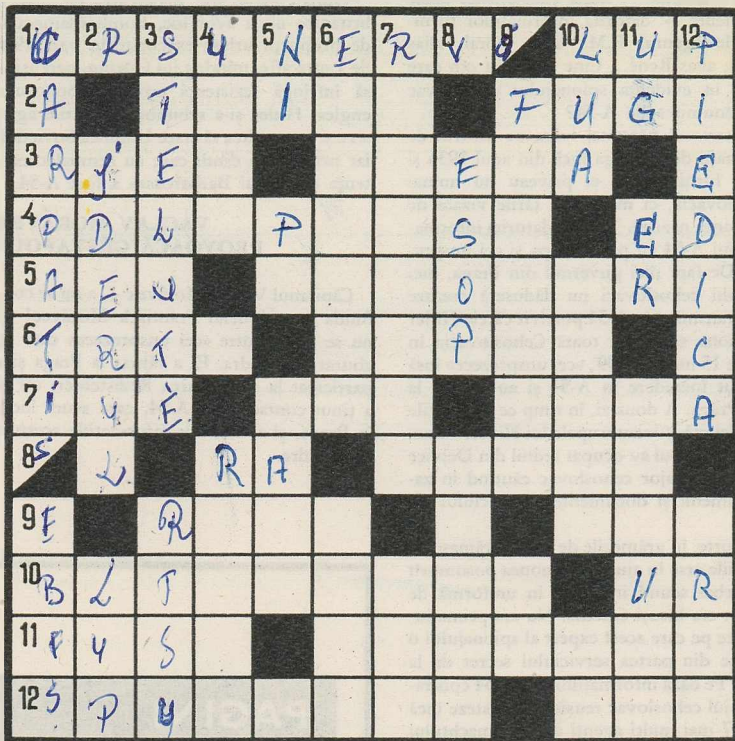
FILĂ DE ISTORIE

La Craiova și-a deschis de curind porțile un muzeu etnografic a cărui semnificație începe de la însăși clădirea care-l adăpostește. Este vorba de vestita «casă a băniei», sediul banilor olteni, renovată și adaptată nevoilor muzeului. După cum se vede din imagine, arhitectura exterioară a clădirii este foarte apropiată de cea a culelor olteneste.

Fotografie de George STOICA

PICNIC VÎNĂTORESC

ORIZONTAL: 1) Poveste... vînătorească (fig.) — Braconier periculos, urmărit de toți vînătorii. 2) Scurtă plimbare — Salvarea iepurilor (pl.). 3) Alergător cinegetic — Plasă de pescuit. 4) Înarpate acvatice, nu pot fi vinate decît de către cei ce călătoresc pe nesfîrșitele întinderi ale Pacificului și Oceanului Indian — Urmă de patrupe! 5) Negația latină — Periculoasa sălbăticiune dintr-o comedie de Eugen Ionescu. 6) Verb pentru care e bun și cușitul de vînătoare — Baraj ce se formează pe riuri, la topirea ghețurilor. 7) Și celelalte — Vînat greu de găsit și ocrotit prin lege, cum sînt capra neagră, dropia și alte animale și păsări decretate monumente ale naturii — Cele senine de iarnă sînt folosite pentru pîndă la vînat. 8) Cap de rață! — A enerva. 9) Apanaj al vînătorului înaripat (pl.) — Diminutiv feminin. 10) Așa cum li se recomandă să fie vînătorilor, atunci cînd în bătaia puștii le apare vînatul — Ca de obicei, ursul nu are coadă! 11) Gaițe (fig.) — Circumscripții silvice și cinegetice. 12) Iviri — Sălasul vulpilor dintr-un cunoscut roman de Feuchtwanger.

VERTICAL: 1) Muniții pentru vînatul mare — A provoca. 2) Ceată înarmată sau de hăițași, folosită pe vremuri la marile vînători — Prețios vînat carpatin ocrotit prin lege. 3) În goană — Pe blana panterei (sing.). 4) Rață sau gîscă domestică (reg.) — Punct de țintă. 5) Cozi de păuni! — Perete! — Provocate de alice. 6) A lua contact cu pămîntul — Cîine sălbatic aclimatizat recent în țara noastră, în special în Delta Dunării. 7) Primele luări de contact cu terenul, strict necesare și la începerea vînătorii — De față. 8) Vestit fabulist al antichității sub pana căruia au grăit toate fiarele pădurii, ca și dobitoacele de pe lingă casa omului

— Vînat de balta (masc.). 9) Iepuri (fig.) — Pronume. 10) A apuca — Vînat înaripat — Uvertura uverturii! 11) În fugă... — Coadă de dromader! — În coarnele mindrilor cerbi carpatini. 12) Puse și la armele de vînătoare, pentru a nu lua foc la întîmplare — «Vînătorul iscusit» de Eugen Teger.

I. ALEXANDRU

DE ACEEA NE PLACE!

Un simplu instantaneu, un moment oarecare surprins pe stadion de un fotograf iscusit. Dar cit de bine răspunde această poză la întrebarea de ce fotbalul are milioane și milioane de fanatici admiratori pe tot mapamondul.

UN ARTIST AUTENTIC

Isidor Andronicescu, moș Sidor cum îl știe toată Suceava pe bătrînul creator de artă populară din Fundul Moldovei, și-a cîștigat faima nu numai ca rapsod popular și nu numai ca iscusit lîtier (citat elogios în lucrări de specialitate ca «Vioara și constructorii ei» de Zoltan Hegyessi). Moș Sidor este și un neîntrecut meșter constructor de orologii cu mecanisme muzicale. Iată cîteva dintre lucrările sale: orologiul împodobit cu motive geometrice care marchează orele prin clinchete amintind armoniile clopotelor de la Voroneț și Putna, orologiul împodobit cu motive florale, cu sunete imitînd cucul sau cel cu frunze de stejar «zicînd» o frumoasă doină. Moș Sidor pregătește acum cîteva noi orologii, de data aceasta cu figurine în mișcare, mimînd dansatori (Arcanul), mineri de la Dealu Negru, fluietari de la Botus. Într-adevăr, original și plin de fantezie acest autentic creator de artă populară românească!

Fotografie de F. MICHITOVICI

«REGELE JAZULUI» NU MAI E!

A murit într-un spital din Doylestown (Pennsylvania), în vîrstă de 77 ani, PAUL WHITMAN, omul care a figurat pe genericul unui film celebru la vremea lui: «Regele jazului». Creator și inovator ilustru în genul de muzică ce reprezintă atît de fidel veacul nostru, Whitman a fost un adevărat șef de școală; sub influența sa s-au format celebriți ai jazului, ale filmului muzical și estradei, printre care Jimmy Dorsey și Bing Crosby (pe care îl vedem în fotografie alături de maestrul).

● De ce a făcut escală un avion al companiei KLM la Praga? ● Cine a fost A-54? ● Senzaționala fugă a lui Morávek ● Atentatul împotriva lui Heydrich.

Serviciile secrete ale Angliei, Franței și ale altor țări din Europa occidentală au fost surprinse de izbucnirea celui de-al doilea război mondial. Examinarea documentelor publicate ulterior arată că organizarea acestor servicii și metodele întrebunțate de ele nu prea progresaseră în perioada 1918-1939 (și nici chiar în primele luni de război), golurile existente în informarea despre pregătirile militare ale lui Hitler dovedindu-se dezastruoase. Să luăm de pildă serviciile secrete britanice. Reținute de propriul lor guvern, care mergea pe linia împăcării cu orice preț cu Hitler, nici MI5 (contraspionajul militar), nici SIS (serviciul de securitate) nu au lucrat într-un mod eficient în acea epocă. Biroul Doi francez culesese multe informații privind armamentul și echipamentul armatei germane, dar nu a acordat atenție nici ritmului rapid pe care l-a luat în timpul iernii 1939-1940 fabricarea tancurilor de tip nou și nici planurile de aruncare în luptă a unităților blindate ale Wehrmachtului.

În schimb, serviciile corespunzătoare hitleriste se pregătiseră temeinic pentru agresiune. ABWEHR (serviciul de informații al Wehrmachtului de sub conducerea amiralului Canaris) și SICHERHEITSDIENST, denumit pe scurt SD (serviciul de securitate condus de Reinhard Heydrich), au reușit să-și plaseze numeroși agenți în Franța, Belgia, Olanda, Danemarca, Norvegia și în alte țări.

În 1940, după capitularea Franței, serviciile secrete ale armatelor aliate din vest s-au mutat la Londra însoțind guvernele în emigrație, iar rețelele de agenți din Europa continentală au fost reconstituite cu greu și într-un ritm foarte lent. Polonezii, după ce inițial au trecut prin România și s-au instalat în Franța, au fost nevoiți să emigreze din nou, de data aceasta la Londra. Nici ei, nici norvegienii nu dispuneau de destui radiofoniști cu experiență; olandezii au trebuit să-și ia de la capăt, punind bazele unei noi organizații, iar francezii s-au văzut obligați să procedeze la fel, pentru că Biroul Doi rămăsese la Vichy...

Britanicii au încercat să coordoneze activitatea Rezistenței antihitleriste care începuse să se infripe în țările ocupate de nazisti, dar ofițerii din secția D din War Office (Ministerul de război) erau încă lipsiți de experiența necesară. Această muncă de coordonare și de dirijare a început să dea rezultate abia după ce s-a creat SOE (Special Operation Executive) sub conducerea colonelului Colin Gubbins.

Dintre serviciile secrete din țările cotopte a existat totuși unul care a scăpat din mina hitleristilor și a dat — începând din primăvara 1939 — un ajutor prețios luptei împotriva agresiunii hitleriste.

O CARTE DE TELEFON PENTRU CANARIS

În după-masa zilei de 14 martie 1939 pe aerodromul Ruzyni din Praga a aterizat un aparat al companiei aeriene olandeze KLM care de obicei nu făcea escală aci. Avionul, în care au luat loc unsprezece bărbați, a fost încărcat cu lăzi pline cu documente și după câteva ore a aterizat la Londra. Cei unsprezece fuseseră aleși dintre cei mai experimentați ofițeri ai serviciului de informații ceho-

Unul dintre cei mai viteji luptători antifasciști cehoslovaci: căpitanul Václav Morávek.

Majorul Josef Bartik, poreclit chiar de Canaris «diavolul șchiop» (vezi Flacăra nr. 41-1967), a ținut, primul, începând din aprilie 1936, legătura cu A-54. Autorii cărții «Secretul lui A-54», C. Amort și I.M. Jedlicka, au comunicat autorului articolului de față un amănunt care nu a apărut în cartea lor: la sfârșitul anului 1937 Bartik a plecat la București unde, pe baza informațiilor lui A-54, a ajutat, se pare, la capturarea unei rețele de spioni hitleriști din România.

slovac, și din primul moment al sosirii lor în capitala Angliei ei și-au putut relua activitatea.

Datorită căror împrejurări serviciul secret cehoslovac și-a putut salva cadrele cele mai prețioase și arhiva în ceasul al 12-lea? Această s-a întâmplat — după cum afirmă unele documente — datorită informațiilor furnizate de agentul F.M., alias Voral, alias Franța, alias René... Cine era acest om care figura în evidența spionajului cehoslovac sub denumirea de A-54?

Misteriosul personaj lucra cu centrul de informații de la Praga încă din anul 1936 și datele furnizate de el priveau nu numai Cehoslovacia, ci mai toate țările vizate de agresiunea nazistă. Tocmai datorită informațiilor lui A-54 au putut scăpa și cei unsprezece. De fapt nici guvernul din Praga, nici generalii cehoslovaci nu dăduseră crezare știrii transmise de A-54 potrivit căreia Hitler intenționa să ocupe toată Cehoslovacia în ziua de 15 martie 1939; «cei unsprezece» însă au avut încredere în A-54 și au părăsit la timp Praga. A doua zi, în timp ce pe străzile capitalei mărsăluiau trupele lui Hitler, oamenii Abwehrului au ocupat sediul din Dejvice al statului-major cehoslovac căutând în zadar oamenii și documentele serviciului secret...

În curte, în grămezile de cenușă rămase de la hirtile arse în ajun, scormonea posomorit un bărbat scund îmbrăcat în uniformă de amiral: era însuși Canaris. Nu era prima înfrângere pe care acest expert al spionajului o suferise din partea serviciului secret de la Praga. Pe baza informațiilor lui A-54 contraspionajul cehoslovac reușise să aresteze încă în 1937 mai mulți agenți ai Wehrmachtului și să preîntâmpine provocarea pe care o pregătise în mai 1938, cu sprijinul formațiilor SS, «Legiunea din Sudeți» formată din naziști instruiți în Germania.

Poate atunci, în seara zilei de 15 martie 1939, scormonind printre hirtile arse, Canaris își aducea aminte și de o altă înfrângere a sa. Este o poveste mai mult hazlie la prima vedere.

Cu câțiva ani în urmă, agenții Abwehrului semnalaseră existența unei cărți speciale și ultrasecrete de «telefon» cuprinzând numerele sau mai bine zis nomenclatorul prin care urma să se efectueze mobilizarea armatei cehoslovace. Canaris a pus în mișcare aparatul său, iar contraspionajul cehoslovac a întocmit un exemplar special destinat numai lui Canaris. Falsul nomenclator a intrat de îndată în posesia amiralului contra unei sume importante plătite în florini olandezi. Dacă totuși Canaris a uitat povestea cu nomenclatorul fals, Heydrich, în schimb, nu i-a iertat niciodată al doilea «eșec de la Praga», blamînd pe amiral pentru faptul că nu a reușit să captureze oamenii și documentele de la Dejvice. După părerea istoricului Abshagen, tocmai din acel moment a izbucnit flacăra urii între Canaris și Heydrich, respectiv între Abwehr și SD (K. Abshagen: «Dosarul Canaris», Paris, 1949).

HEYDRICH STABILISE ȘI CINE ÎL VA ARESTA ȘI INTEROGA PE CHURCHILL...

Să revenim la Londra, unde se instalase colonelul Frantisek Moravec cu cei «unsprezece». De la Londra, Moravec a trimis la Haga pe maiorul Alois Frank, incredințându-i o sarcină specială deosebit de importantă: menținerea legăturilor cu A-54, care pe atunci se afla la Berlin. Desigur că din Olanda neutră era mai ușor de păstrat contactul cu A-54, dar după ocuparea acestei țări de către hitleriști sarcina i-a revenit centrului clandestin cehoslovac de la Praga. Pe aceste căi au ajuns la Londra informațiile lui A-54, care a comunicat unele detalii importante ale planului de invadare a Angliei.

Din aceste informații reieșea că Heydrich stabilise chiar cine îl va aresta și interoga pe Churchill și unde va fi internat regele Angliei! Fusese pregătit și textul proclamației prin care regele Marii Britanii îl asigurase pe Hitler de «devotamentul» său. În cazul cînd George VI ar fi refuzat să semneze, el urma să fie detronat, Hitler propunîndu-și să aducă pe tronul Angliei pe fostul rege Eduard VIII, duce de Windsor. Walter Schellenberg primise deja ordinul să ia con-

tact cu ducele, care trăia în Portugalia, și să-l invite la o vînătoare în Elveția.

Informația a produs mai întîi uimire la Londra, dar Intelligence Service a fost operativ și rezultatul a fost plecarea ducelui de Windsor în îndepărtatele insule Bermude...

După cum se știe, debarcarea pe insulele britanice nu a avut loc, bombardamentele de proporții uriașe executate în vara 1940 de Luftwaffe, mîndria lui Göring, nereușind să înfrîngă rezistența eroică a poporului englez. Hitler și-a schimbat planurile agresive și se pregătise să atace Uniunea Sovietică, iar printre cei dintîi care au semnalat existența «Planului Barrossa» a fost A-54.

VÁCLAV MORÁVEK PROVOACĂ GESTAPOUL

Căpitanul Václav Morávek — a nu se confunda cu colonelul Frantisek Moravec! — nu se afla printre «cei unsprezece» care au zburat la Londra. El a rămas la Praga și a participat la organizarea Rezistenței; tot el a ținut contactul cu A-54, care acum lucra la Praga, și a transmis informațiile acestuia la Londra.

PAGINI

DIN

ISTORIA

SPIONAJULUI

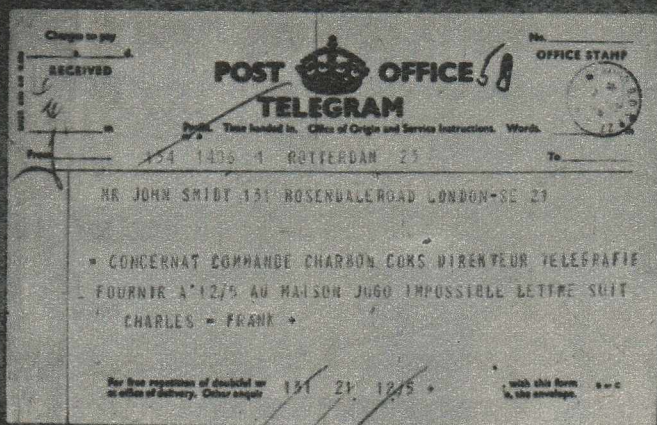
(XVIII)

În martie 1940 Gestapoul a încercat să-l aresteze pe Morávek, dar A-54 l-a avertizat și căpitanul a dispărut. La percheziție inspectorul Fleischer nu a găsit decît paltonul urmăritului, pe care l-a luat cu sine, pentru că în condițiile «aprovizionării» hitleriste el reprezenta o comoară cu care, spera Fleischer, îl va atrage pe Morávek în cursă. Într-adevăr, curînd după aceea, portarul casei a primit o scrisoare prin care era rugat să trimită paltonul pe adresa unui colonel din Brno. Fleischer s-a năpustit asupra «colonelului», pentru ca să afle apoi că acesta era unul din oamenii Gestapoului și că nici nu-l cunoștea pe Morávek!

Din acel moment soarta celor doi oameni, A-54 și Morávek, rămîne strîns împletită pînă la deznodămîntul fatal. La 22 februarie 1941, la o nouă descindere, Gestapoul a găsit în locul căpitanului atît de mult căutat o hirtie cu un text redactat — conform regulamentului regimului de ocupație pentru folosirea limbilor — mai întîi în germană, apoi în cehă, în care Morávek făcea o «propunere» redactată într-un limbaj atît de colorat încît nu-l putem reproduce aci.

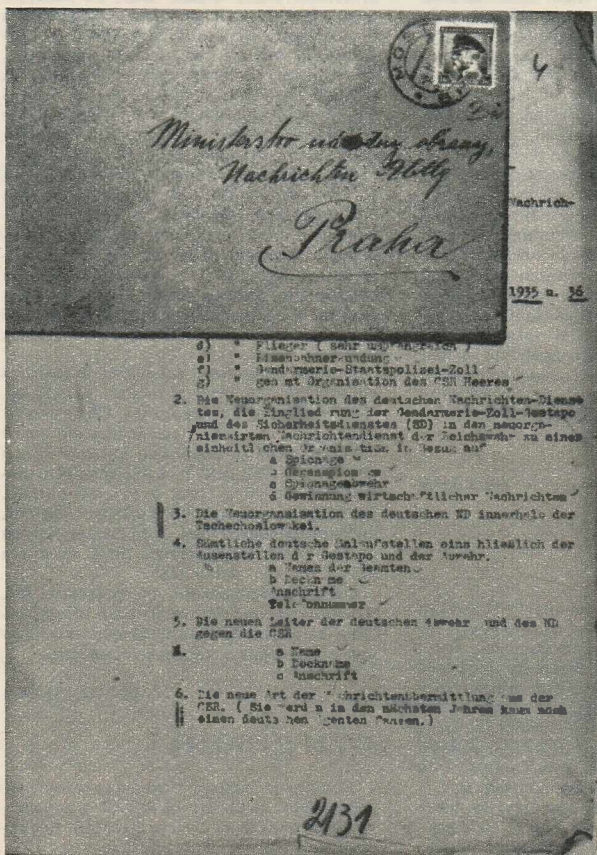
Cîteva luni mai tîrziu Gestapoul a înconjurat casa în care locuia Morávek. De această dată căpitanul nu fusese avertizat. Temerarul patriot, trăgînd cu două revolve și rînind grav trei agenți, coborî scara și reuși să străpungă cordonul de poliție și să dispară în întineric.

În mai 1941 urmîrindu-l pe Vladimir Krajina, unul din conducătorii Rezistenței, Gestapoul a surprins din întîmplare pe colonelul Masin, pe Morávek și pe radiofoniștul Peltan în cursul unei emisiuni. Masin a

Telegrama cifrată pe care maiorul Frank a trimis-o la Londra de la Rotterdam, unde conducea sub numele de acoperire «Libuse» un centru al serviciului secret cehoslovac. Telegrama transmitea o informație foarte importantă din partea lui A-54: Olanda va fi atacată la 10 mai 1940. În text, conform cifrului, era scris intenționat: 12 mai, și se anunța... anularea unei livrări de cocș.

11 oameni la bord

Scrisoarea lui Paul Thümmel, alias A-54, prin care, în februarie 1936, și-a oferit serviciile contraspionajului armatei cehoslovace.

împușcat un hitlerist, dar a fost și el grav rănit; Morávek a doborât trei dintre adversarii, apoi, baricadlnd ușa și folosindu-se de niște cabluri de oțel, a reușit să fugă de la etajul trei împreună cu Peltan. Cei doi au reușit în condiții extrem de grele să restabilească legătura cu Londra, dar la sfârșitul lunii iunie 1941 Gestapoul a descoperit din nou postul de emisiune în locuința lui Frantisek Mandik. Cu ajutorul acestuia, Morávek și Peltan au reușit să fugă, dar Mandik a fost arestat și executat, iar soția sa a fost trimisă în lagărul de concentrare de la Ravensbrück.

Cînd în septembrie 1941 a sosit la Praga, cu Mercedesul său negru, Reinhard Heydrich, un nou val de teroare s-a abătut asupra țării subjugate. Serviciile lui Heydrich știa de mult de existența unui agent cu pseudonimul Franta sau René care comunicase aliaților informații provenite din cele mai secrete dosare ale Abwehrului, și făceau sforțări desperate ca să-l identifice. În vara anului 1941 serviciul secret britanic și-a procurat lista spionilor germani din Turcia. Cercetînd împrejurările acestei «lovituri», SD a dat și de numele lui Paul Thümmel. Urmele duceau spre Praga și cu această ocazie au ieșit la iveală anumite coincidențe stranii. În aprilie 1941, după ocuparea Belgradului, Abwehrul descoperise printre hîrțile atașatului militar englez unele date secrete referitoare la «Planul Maritza», adică la invadarea Iugoslaviei. Printre cei cîțiva oameni care avuseseră acces, din partea germană, la aceste documente se găsea și Paul Thümmel. Dar acest Thümmel era un foarte vechi membru al partidului nazist, posesor al insignei de aur a partidului, un om de bază al Abwehrului și preferatul lui Canaris! Gestapoul l-a arestat totuși, în octombrie 1941, dar din lipsă de dovezi a trebuit să-l elibereze.

SECRETUL LUI A-54

Interesant este faptul că Thümmel nu a negat nici un moment față de superiorii săi că se afla în legătură cu căpitanul Morávek, dar a susținut că urmarea descoperirea întregii rețele de Rezistență și de aceea nu-l arestase pe Morávek. La ordinul conducătorilor Abwehrului, el a comunicat adresa lui Morávek, însă Gestapoul a găsit iar o locuință goală. Cine îl avertizase pe Morávek? Gestapoul a căpătat convingerea că însuși Thümmel era A-54 și în februarie 1942 l-a arestat din nou. De această dată Thümmel a recunoscut că el este misteriosul René, și a repetat teza sa: prin Morávek intenționa să pătrundă în comandamentul Rezistenței din Cehoslovacia. Abwehrul a protestat pe lângă Heydrich și Gestapoul a fost din nou silit să-l elibereze.

În problema «Thümmel» a început o luptă surdă între Abwehr și Gestapo, respectiv SD. Fazele acestei lupte, în care «cazul Thümmel» nu a reprezentat decît o etapă, ce-i drept importantă, le vom urmări altădată. Fapt este că Gestapoul îl ținea sub supraveghere pe Thümmel și că agenții îl urmăreau pas cu pas. Tocmai din această cauză Morávek, care nu știa că A-54 se afla în mîinile Gestapoului, a căzut în cursă. Thümmel și Morávek aveau întîlnire într-un parc cînd căpitanul a observat că este inconjurat. Și-a scos revolverele și a început să tragă. Deși rănit la un picior, a încercat să fugă, dar pierderea de sînge l-a slăbit, a căzut și, văzîndu-se fără scăpare, s-a sinucis.

Thümmel a fost arestat, de această dată definitiv, la 20 martie 1942. Între timp se petrecuse însă un eveniment care avea să aibă uriașe repercusiuni asupra întregii situații din Cehoslovacia.

GRUPUL ANTROPOID ÎNTRĂ ÎN ACȚIUNE

În noaptea de 28 decembrie 1941 trei grupuri de parașutiști au fost lansate pe pămîntul Cehoslovaciei: Silver A (care aducea cu el un nou post emițător), Silver B și Antropoid, acesta din urmă fiind compus din plutonierii Kubis și Gabcik. Cei doi aveau o sarcină specială: să-l execute pe Heydrich.

Aici revenim la rolul serviciilor secrete britanice care, la un moment dat, au înfăptuit acțiuni răzlețe, fără participarea mai largă a mișcărilor de Rezistență — acțiuni pe care

unii autori le numesc «spectaculoase». Așa de pildă, Jacques de Launey în cartea sa «Războiul psihologic» spune că «englezii, pierzînd într-o anumită epocă controlul asupra Rezistenței europene, întrețineau speranța popoarelor prin unele gesturi spectaculoase». Printre acestea erau cîteva lovituri nu numai spectaculoase, ci și folositoare. Dar executarea lui Heydrich — despre care vom vorbi acum — s-a dovedit a fi de-a dreptul dăunătoare.

De altfel, încă înainte de a se trece la acțiune, organizația Jindra, apoi și conducerea centrală a Rezistenței din Cehoslovacia (UVOD) au comunicat la Londra: «Acest atentat nu ar fi de nici un folos aliaților, iar pentru poporul nostru ar avea urmări tragice. El n-ar pune în pericol numai pe ostatici și pe deținuții politici, dar ar duce la pierderea altor mii de vieți... După atentat nu va mai fi posibil să întreprindem ceva util pentru aliați... Dacă motive de politică internațională impun un gest de o asemenea natură, atentatul ar putea să vizeze pe unul dintre trădătorii locali, în primul rînd pe E.M.» (Emanuel Moravec — identitatea de nume este doar o coincidență — era ministrul educației naționale în guvernul trădător de la Praga).

Atentatul asupra lui Heydrich nu a fost revocat și cei doi parașutiști, trimiși de la Londra, l-au ucis în ziua de 27 mai 1942. Era, de fapt, un atentat spectaculos, un act de violență menit să atragă atenția opiniei publice. A dispărut unul dintre călăii hitleriști, dar urmările atentatului au fost groaznice pentru poporul cehoslovac. Satul Lidice a fost ras de pe suprafața pămîntului și numai la Praga și Brno curțile marțiale au pronunțat 1 500 condamnări la moarte. Mișcarea de Rezistență a primit lovituri grele, mai ales — după cum observă publiciștii cehoslovaci Hamsik și Prazák — «organizațiile burgheze de orientare londoneză, în cea mai mare parte foarte slab conspirate».

HEYDRICH TREBUIA SĂ DISPARĂ!

Faptul că atentatul împotriva lui Heydrich a fost în cele din urmă înfăptuit, în ciuda avertismentelor mișcării de Rezistență, naște multe întrebări. Persoana lui Heydrich trebuia, așadar, să dispară! Din ce cauză? După unele informații amiralul Canaris ar fi fost un agent dublu care avea angajamente și față de serviciul secret britanic. Să fi bănuit Heydrich ceva despre legăturile lui Canaris cu Intelligence Service? Sau poate deținea chiar unele dovezi în această privință? Aceste presupuneri nu au fost pînă acum dovedite dar nici infirmate. În tot cazul a existat o luptă, o rivalitate acrușită între Canaris și Heydrich, în consecință și între Abwehr (deci Armata) și SD (deci SS).

Cei doi parașutiști, Kubis și Gabcik, trimiși SOE-ului care l-au executat pe Heydrich, s-au refugiat cu un grup de patrioți într-o biserică din Praga, unde, după o rezistență eroică, ău căzut pînă la unul. Deci nu au putut fi arestați, interogați și judecați. Cei care l-au executat pe Heydrich nu au fost «oficial» regăsiți, și aceasta a îngroșat ceața presupunerilor care a învăluit atentatul de la 27 mai 1942. În tot cazul, în momentul atentatului tensiunea dintre Canaris și Heydrich ajunsesse la punctul ei culminant.

Care a fost soarta lui Paul Thümmel după asasinarea lui Heydrich?

Thümmel nu a fost niciodată judecat, întrucît un asemenea proces ar fi fost prea neplăcut atît pentru Abwehr cît și pentru Wehrmacht. În consecință, sub numele de Peter Toman, el a fost închis în fortăreața de la Terezin unde a și fost executat, doar cu două zile înainte de moartea lui Hitler, din ordinul Gestapoului. Acest om misterios, nazist convins la început dar care încă înainte de război și-a oferit serviciile cehoslovacilor, «acest om s-a purtat nu numai ca un informator, ci ca un participant la lupta de Rezistență» — scriu Amort și Jedlicka în cartea lor «Secretul lui A-54». El nu a trădat pe nimeni și Gestapoul nu a aflat nimic de la el despre activitatea în slujba aliaților. Nu se va ști poate niciodată exact ce l-a îndemnat să se angajeze în lupta împotriva hitleriștilor...

CRONICA DE TREI SECUNDE

Zoologie

Politicienii din anumite țări se împart în ulii, șoimi și porumbei. Shirley Temple, candidând în niște alegeri minore, s-a autodefiniț bufnită. Se dezvoltă o specie de scafandri, oame-nii-broaște. Mașini serioase se qu-mesc Jaguars, avioane rapide — țințar. Reclama pentru benzina «Esso» sus-ține că Esso plasează în fiecare motor un tigr. Un satelit de mare perfec-țiune e botezat «Pasărea albastră». Unii atleți, sacrificați în cursele pentru stabilirea unor recorduri mondiale, sînt numiți iepuri. Inotătorii abordează sti-lul delfin sau fluture. Există gume de șters «Elefanț» și lame de ras «Girafe». O anumită hîrtie se intitulează urs. Păsări și palupede, o numeroasă zoologie coboară în cotidianul pla-netei și participă la viața omenirii moderne. A apus vremea cînd lei caracterizau doar eroii cu inimi brave, vulturi și bouri se încrustau numai pe blazoane, iar întreaga faună inspiră doar fabule. Cine se mai hrănește, azi, cu morala fabulelor?

E un semn bun sau un semn rău?

E frumos sau nu?

E neliniștitor?

Nu știu, important e ca pe veșnica lui arcă, înconjurată de altele dobi-toace și sălbăticiuni, amestecîndu-și respirația cu suflarea lor, omul să le amintească încăpăținat și des — dar prin gesturi fără echivoc — că s-a

despărțit cumva, pe undeva, definitiv de ele.

Polemică

De vreo două săptămîni, am pe masa de lucru un reportaj — «formi-dabil», mi s-a spus — cu ipotezele de lucru ale unor strategii americani privind desfășurarea unui eventual cata-clism atomic. Nu mă decid să-l citesc. Din lene, probabil. Și azi, de pildă, renunț, preferîndu-i o știre din «Le Monde»: dl. Cren, primarul din Alen-çon, a ordonat ca în orașul său să se declanșeze o luptă totală împotriva zgomotelor și a enumerat toate sur-sele posibile și imposibile care ar putea tulbura liniștea urbei. Printre acestea — lătratul cinilor și miorlăi-tul pisicilor. Dl. Cren le-a interzis. Din toată Franța au început să so-sească pe adresa primarului scrisori de protest, injurii și chiar amenințări cu moartea în cazul cînd nu va lăsa animalele să se afirme în chip natural. Cel vizat replică, explică, perorează. Să mor că dacă mline lmi cade în mină stocul acesta de scrisori, mă arunc o zi, două, zece, în lectura lui uilînd de toți și de toate ipotezele ca-tastrofale. Căci iată o polemică se-rioaasă, o polemică bogată în idei. N-aș fi original, o știu. De mult, Giacometti ne-a indemnă ca în incendiul unui muzeu să nu ezităm a salva mai întii pisicile.

Radu COSAȘU

Aspect din timpul tratativelor purtate cu prilejul vizitei făcute în Italia, săptămîna aceasta, de către președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, la invitația președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Italiene, Aldo Moro.

Legăturile vii, de prietenie și fraternitate, statornicite de-a lungul vremii între popoarele română și italian, au cunoscut, mai ales în ultimii ani, o largă

„dacă v-ați opri în guatemala...”

În ciuda reclamelor agențiilor de voiaj nord-americane care prezintă în termenii cei mai exaltați «împrejurimile încântătoare ale lacului Atitlán» sau spectacolul exuberant al târgului de la Chichicastenango», sînt rari turiștii care trec astăzi pragul Guatemalei. «Dacă v-ați opri în Guatemala ați vedea că moartea nu mai are aici nici o importanță. Ați afla că un prieten a fost asasinat în ajun la colțul străzii sau că un altul a fost arestat...» Afirmăția, apărută nu demult în paginile ziarului mexican «Siempre» și aparținînd unui guatemalez, a fost confirmată o dată în plus zilele trecute, cînd agențiile de presă au transmis știrea asasinării lui «Miss Guatemala» 1959.

Intr-adevăr, în ultima vreme destinele multora dintre cei 4 500 000 de locuitori ai Guatemalei sînt pecetluite cu un glonte pe străzile pustii sau în limitele strîmte ale rectangularii Plaza central. Și, deși este greu de făcut o statistică a crimelor și asasinatelor din ultima vreme, câteva publicații încearcă totuși: londonezul «Economist» apreciază că în cursul lui 1967 au fost asasinate mai mult de o mie de persoane, iar

Pe străzile capitalei guatemaleze, în aceste zile.

revista mexicană «Vision» arăta că din septembrie 1966 și pînă în iulie 1967 teroarea a costat viața a două mii de persoane.

Agravarea situației politice și declanșarea terorii sînt rezultatul activizării organizațiilor de extremă dreaptă, scăpate aproape complet de sub controlul guvernului. Pasivitatea guvernului și complicitatea a numeroase elemente ale armatei au dus la o adevărată proliferare a acestor organizații. Cea mai temută, «Mano blanco», este susținută de conservatori, care acceptă mai degrabă haosul politic decît un program de reforme sociale. Pe lângă «Mano blanco» mai acționează N.O.A., A.S.A., Rayo și Cadeg. Tehnica tuturor acestor organizații teroriste de dreapta — povestesc turiștii rein-torși din Guatemala — este aceeași: acționează de preferință noaptea sau în zori. Uneori,ucid pe loc. Alteori, cadavrele sînt găsite aiurea, cîteva săptămîni mai tîrziu, cu urmele, încă vizibile, ale torturilor.

La originea situației tragice a unei țări onorate în 1967 de Miguel Angel Asturias cu Premiul Nobel pentru literatură — scria «Le Monde» — se află mizeria, analfabetismul, structurile economice arhaice și extrema dependență de Statele Unite. «Singura instituție care deține puterea și este respectată este armata...» declara vice-președintele țării, Marroquin Rojas. Iar forțele armate guatemaleze sînt echipate și antrenate de instructori nord-americani, membri ai «forțelor speciale»...

Rodica DUMITRESCU

promisiunile și bumerangul

«Sîntem prietenii voștri». De-a lungul recentului turneu african, de 22 000 mile, al vicepreședintelui american H. Humphrey, aceste cuvinte au apărut ca un laicmotiv în mai toate discursurile rostite în cele nouă capitale vizitate. Un laicmotiv care — împreună cu faptul că este prima vizită din ultimii zece ani a unei asemenea înalte oficialități americane — a ținut să demonstreze «bunăvoința» S.U.A. față de popoarele acestui continent.

Dar cum s-a manifestat această «bunăvoință»? Desigur nu numai prin împărțirea la Kinshasa, de pildă, a cărții «Această Americă» a președintelui Johnson, cu auto-

graful acestuia, sau... prin zimbete, în piața din Abidjan, unde Humphrey s-a amestecat printre cumpărătorii de suveniruri, glumind cu familiaritate cu localnicii. El a adus și daruri «mai substanțiale» — și anume... promisiuni.

Atît în fața celor 500 de auditori reuniți în clădirea cu 7 etaje adăpostind sediul Comisiei economice O.N.U. pentru Africa, cît și cu alte prilejuri, vicepreședintele S.U.A. a ținut să afirme: «Sînt incredințat că programul nostru de ajutorare ar trebui dublat sau chiar triplă», deși n-a uitat să se refere și la posibilitatea reducerii de către S.U.A. a ajutoarelor pentru străinătate. Abordînd aspectele concrete, H. Humphrey a subliniat că în viitor ajutorul american va fi acordat, în mare măsură, prin intermediul diferitelor organizații și grupări regionale africane «în încercarea de a se înlătura ideea unui amestec al Washing-tonului în afacerile interne ale statelor africane» (precizarea aparține săptămîna-lului american «Newsweek»).

Cît privește reacția față de această «misiune de bunăvoință», sînt semnificative astfel de remarci ale unor lideri africani, relatate de același «Newsweek»: «Ar fi putut să ne spună toate acestea de la Washington» sau: «Dacă se vîdește în cele din urmă că Humphrey a fost aici numai pentru a ne șopti cuvinte dulci, pentru a ne amăgi, sau dacă vizita lui a fost mai curînd legată de obținerea voturilor populației americane de culoare (vicepreședintele american a fost însoțit și de o serie de oficialități de culoare din S.U.A. — n.n.) decît de dezvoltarea noastră, atunci cuvintele rostite acum cîteva zile se vor întoarce ca un bumerang asupra Statelor Unite».

I. CIOARĂ

războiul reclamelor

Reclama s-a instalat definitiv în arsenalul omului de afaceri, fiind «forța de șoc» care trebuie să deblocheze drumurile. Forța aceasta revendică sume uriașe pe lângă care bugetele unor țări par niște rahitici condamnați la nimicnicie. Doar firma americană «Walter Thompson» atinge anual o cifră de afaceri care reprezintă 600 000 000 dolari, milioane la care destui miniștri de finanțe privesc cu invidie nedisimulată.

Piața reclamelor nu este însă o mare liniștită pe care se poate naviga fără grijă. Rechini primejidoși veniți din ape îndepăr-

tate înghit tot ce le iese în cale, mai ales cînd fiecare «înghițitură» le aduce milioane de dolari la capitolul profituri. «Combat» relatează de curînd despre acerba concurență pe piața vest-germană unde firmele americane au acaparat poziții de prim ordin în detrimentul companiilor locale. Enormul buget publicitar al societăților care produc «Volkswagen» și «Mercedes» a fost încredințat unor agenții americane. La fel a procedat și compania de aviație «Lufthansa». Principalele agenții de publicitate din R.F. a Germaniei sînt cele... americane. Avansul lor se datorează, firește, experienței în materie, dar și manierei brutale cu care își înlătură concurența, după metodele practicate peste Ocean. Dar, pe neașteptate, ultimul venit pe piața vest-germană se dovedește periculos. Sînt specialiștii elvețieni în reclamă care, într-un timp scurt, au obținut comenzi care se ridică la 100 000 000 mărci vest-germane. 5 agenții elvețiene de publicitate și-au deschis filiale în R.F. a Germaniei, iar a șasea (o firmă din Băle) își va inaugura în curînd sucursale. Marea societate «Dynamit Nobel AG» s-a adresat experților din Zürich explicînd opțiunea prin «calmul, singele rece și meticulozitatea în muncă» a acestora. Cunoscuta întreprindere de țigări «Brinkmann» a făcut apel la serviciile agenției elvețiene «Triplex». Chiar «Ford»-ul vest-german a remis, pentru 1968, 12 000 000 mărci unei firme din Băle spre a-i asigura reclama.

Firmele americane au primit o lovitură nescontată. Pe piața franceză, paradoxal, ele se găsesc mai în siguranță. Chiar recent două agenții pariziene au încheiat un acord de colaborare cu puternicii lor concurenți din S.U.A. Dar în R.F. a Germaniei penetrația elvețiană a creat probleme oficiale. Războiul reclamelor s-a declanșat violent, necruțător, dar... fără publicitate. Pentru că publicitatea pe această temă ar putea dauna chiar... publicității.

De altfel beligeranții, în totalitatea lor, au motive de îngrijorare. Tot din «Combat» aflăm că mai multe mari societăți au decis să-și organizeze singure publicitatea...

M. RAMURĂ

marginalii

La cererea Statelor Unite, reprezentanții permanenți ai țării N.A.T.O. s-au întrunit la Bruxelles pentru a discuta... problemele deficitului balanței de plăți americane.

cadran internațional

„RELAȚIILE SPECIALE“

de Silviu BRUCAN

dezvoltare pe diverse planuri. Iar actuala vizită, rod al dorinței comune de prospectare a unor noi domenii ale acestei colaborări fertile româno-italiene, a conturat perspectivele de viitor ale evoluției relațiilor dintre România și Italia, înscriindu-se ca o nouă manifestare utilă, atât pe plan bilateral, cât și pe planul mai larg al ansamblului relațiilor internaționale, în concordanță cu interesele îmbunătățirii climatului de pace și înțelegere între state, în Europa și în întreaga lume.

Ne-am obișnuit să auzim că N.A.T.O. discută în reuniuni obișnuite și extraordinare probleme militare și probleme politice. De unde și preocupări economico-financiare?

Statele Unite afirmă că deficitul este cauzat în primul rând de «cheltuielile militare în străinătate» și, ca atare, problema privește blocul atlantic. De fapt, diplomația americană vrea să se folosească de N.A.T.O. pentru a impune aliaților poverile unei politici inițiate și menținute de Statele Unite. Franța a replicat că există suficiente organisme economice destinate abordării problemelor financiare: O.E.C.D., F.M.I. etc. Numai că acolo se discută nu pe baza disciplinei de bloc, ci în lumina realităților financiare. De fapt, singurul mod care ar justifica o discuție financiară atlantică ar fi planul de a reduce cheltuielile militare destinate întreținerii politicii N.A.T.O. Tocmai asta nu doresc promotorii N.A.T.O.

Buletinul savanților atomiști americani publică pe coperta fiecărui număr un ceas ale cărui arătătoare indică, din 1963, orele 24 fără 12 minute. Este un mod propriu de a sublinia primejdia cursei înarmărilor nucleare. Ultimul număr, spre surprinderea cititorilor, înregistrează o schimbare: arătătoarele indică orele 24 fără 4 minute. Unde și când s-au pierdut cele 8 minute atât de prețioase? Redactorul șef al revistei a explicat că ele au fost risipite în conflictele militare care au avut loc în ultimii cinci ani.

O imagine surprinsă de aparatul fotografic la o bază americană din regiunea sud-vietnameză Chu Lai, în timpul încetării focului cu prilejul sărbătorii Anului nou vietnamez. Aceste «ghirlande» din benzi de mitralieră au luat aici locul, precum se vede, podoabelor tradiționalului pom. Stranie atmosferă de sărbătoare.

și mai ales cu prilejul inaugurării unei noi etape a înarmărilor: trecerea la producerea rachetei antirachetă. Este greu de apreciat cât de exact merge ceasornicul Buletinului savanților atomiști. Cert este că tot atât de bine cum merge înainte, el poate fi și întors înapoi. Dacă, bineînțeles, faptele vor justifica o asemenea manipulare.

În zilele când la Bruxelles s-au întrunit miniștrii agriculturii din țările Pieței comune pentru a defini o politică agrară, Statele Unite au anunțat prin glasul ministrului agriculturii, Freeman, că vor trece la represalii împotriva C.E.E. în cazul că se vor ridica noi obstacole în calea plasării produselor agricole americane și în cazul folosirii unor «practici neloiale» în comerțul agrar cu Statele Unite. El a dat drept exemplu finanțarea exportării din țările Pieței comune în S.U.A. a jambonului în cutii de conserve.

Ziarul francez «Les Echos» se întreba: «După un război al puilor de găină și al coniacului vom asista acum la un război al jambonului în cutii de conserve?» Tot ce e posibil. Dar dacă se merge așa, cine știe câte feluri de proiectile vor ajunge să brăzdeze spațiul situat de o parte și de alta a Atlanticului. Așa, în sfârșit, vom ajunge poate să dezlegăm și misterul farfuriilor zburătoare.

Nicolae URECHE

«Relațiile speciale» dintre S.U.A. și Anglia, trecute de-a lungul vremii cu adevărat prin ciur și prin sită, au ajuns acum la un stadiu care merită o atenție... specială. Este vorba de implicațiile profunde pe care le vor avea asupra relațiilor cu Statele Unite măsurile drastice de economii bugetare hotărâte de guvernul Wilson cu privire la pozițiile militare britanice la «Est de Suez».

În faza inițială a relațiilor anglo-americane, bineînțeles după victoria revoluției americane, drept motiv principal care făcea pe englezi și americani «să se înțeleagă cu greu unii pe alții» deși — după cum se știe — vorbesc, sau pretind că vorbesc, aceeași limbă, marele istoric Trevelyan indica următoarea divergență: «Societatea engleză era bătrână, rafinată și artificială; societatea americană era nouă, simplă și crudă». Chiar dacă acest *decalaj* — pentru a folosi un termen la modă — s-a mai redus între timp, motivele neînțelegerii s-au accentuat și și-au căutat teren de manifestare pe alte planuri — economic, politic, strategic — pentru a nu menționa decât pe cele mai importante. Treptat, puterile monopolului american au pătruns în bastioanele coloniale ale fostului imperiu britanic și și-au asigurat partea leului, iar în ultimii ani s-au infiltrat și în economia metropolei, acaparând peste 10% din producția industrială britanică; în momentul critic al Suezului, Washingtonul i-a tras Londra ceea ce în limbaj diplomatic s-a numit «teribilaacialma», iar după aceea a manevrat în problema producției unei rachete pentru forța armată britanică până când a silit Anglia să renunțe la «factorul nuclear independent» și să accepte dependența de S.U.A. și în domeniul nuclear.

Ceea ce însă continua să unească cele două mari puteri era o funcție din ce în ce mai puțin onorabilă în secolul XX, anume cea de *janardm mondial*, în engleză polițist mondial, mai cu seamă în Orientul Mijlociu și în Asia de sud-est.

Această solidaritate, să-i zicem profesională, a impus Londrei o serie de servituți politice din care cea mai nepopulară, care a stîrnit cele mai vehemente proteste în opinia publică și chiar în partidul laburist, a fost sprijinul moral acordat agresiunii americane în Vietnam.

Acum, prin măsurile adoptate de guvernul Wilson, se creează premise pentru ceea ce Maurice Duverger numește «distanțarea» de Statele Unite. «Lichidarea intereselor engleze în Extremul Orient — scrie el în «Le Monde» — grăbită de necesități financiare va da englezilor mai multă libertate de manevră față de Washington». Într-adevăr, presiunea financiară a determinat pe premierul Wilson să se decidă pentru o opțiune cu serioase implicații politico-strategice în întreaga orientare viitoare a Angliei.

La 16 ianuarie, guvernul englez anunța în Camera Comunelor următoarele hotărâri: pînă în 1971, Marea Britanie se va retrage de la bazele sale din Singapore și Malaezia; tot pînă în 1971 va fi lichidată și prezența britanică în Golful Persic, care inițial urma să fie întărită, ca o compensație la abandonarea Adenului. În legătură cu aceste retrageri strategice a fost anulată comanda pentru 50 de avioane americane tip F-111, în valoare de 425 milioane de lire sterline și s-a hotărât de asemeni ca cele șapte purtătoare de avioane, de care dispune marina regală, să nu mai fie înlocuite atunci cînd se vor demoda sub raport tehnic.

După cum se vede, este vorba de o importantă cotitură în orientarea politico-strategică britanică și singurul lucru pe care-l mai pun în discuție obser-

vatorii politici este dacă ea va rezista pînă la capăt presiunilor de la Washington și din unele țări ale Commonwealthului. Este știut că natura radicală a măsurilor anunțate a stîrnit în cercurile oficiale americane «neliniște și decepție». Senatorul Mansfield a dat expresie temerii că S.U.A. se vor găsi acum în situația de a funcționa ca «singurul janardm mondial», deși nimeni nu le-a cerut vreodată să-și asume acest rol ignobil. Potrivit săptămînalului englez «Sunday Times», președintele Johnson i-ar fi adresat un mesaj personal premierului Wilson, împărtășindu-i neliniștea pe care i-o inspiră o retragere strategică prea apropiată a Angliei, atât în sud-estul Asiei cât și în Orientul Apropiat. Pe de altă parte, vizita precipitată a premierului Singaporului, Lee Kuan Yew, la Londra n-a reușit nici ea să schimbe decizia guvernului, deși Lee n-a ezitat să declare într-un interviu acordat B.B.C.-ului că, renunțînd la angajamentele lor militare la Singapore, britanicii nu pot spera că-și «vor conserva integral privilegiile economice pe care le dețin acolo», ceea ce sună ca o amenințare slab voalată.

Adevărul este că o serie de realități cu care Anglia este confruntată pe arena mondială au devenit atât de puternice încît n-au mai putut fi ocolite. Angajamentele militare moștenite de pe vremea imperiului depășeau cu mult posibilitățile actuale ale Angliei și continuarea lor constituia o povară pe care ea nu o mai putea suporta. Deși acest adevăr plutea de mult în aer și fusese recunoscut de oameni politici lucizi ai Angliei, necesitatea de a lichida mitul «rolului mondial» a apărut într-o formă acută care nu mai suferea aminare datorită crizei economico-financiare căreia nu i se dă de capăt.

În același timp s-a cristalizat concluzia că problemele vitale ale Marii Britanii nu-și pot găsi o soluționare nici în cadrul «relațiilor speciale» cu Statele Unite, nici în cadrul Commonwealthului, ci numai într-un cadru european. Această concluzie majoră în orientarea de viitor a Angliei explică energia și persistența cu care urmărește guvernul Wilson obiectivul aderării la Piața comună, precum și acțiunile pe care le-a întreprins pentru a demonstra că această opțiune a devenit dominantă în politica britanică. Evoluția concepției politice și strategice a Angliei ilustrează tendința mai generală a principalelor puteri capitaliste care, în afirmarea intereselor proprii, încep să se ciocnească de hegemonia americană și să acționeze pentru a se scutura de tutela pe care ea le-o impune. Încă cu un an în urmă, exprîmînd alarma pe care o provoacă în cercurile oamenilor de afaceri britanici acaparea unui sector important al producției industriale britanice de către corporațiile americane, premierul Wilson avertiza împotriva acestei «sclavii industriale». Recentele măsuri anunțate de președintele Johnson «întru apărarea dolarului», care lovesc atât de sensibil comerțul și turismul britanic, au demonstrat o dată mai mult că Washingtonul nu-și cruță nici «aliatul special» cînd este vorba de a-și echilibra propria balanță de plăți.

Desigur, ca și alte reorientări politice și strategice care s-au produs în acest deceniu în activitatea internațională a marilor puteri capitaliste, și aceea a Marii Britanii nu este și nu va fi lipsită de zigzaguri și contradicții, mai ales că în cazul de față Washingtonul dispune încă de serioase mijloace de presiune asupra aliatului său «special». Oricum, deciziile recente ale guvernului britanic marchează o evoluție semnificativă pentru faza actuală a relațiilor interimperiale.

Ca la mama acasă!

Sărmăluțe
în foi de varză
conservate
prin frig

Un minut
cumpărarea...

...zece minute
prepararea și...

aroma
savoarea
și gustul
vă invită
la masă!